

1982/1

HONISMERET**HONISMERETI
BIBLIOGRÁFIA**

Ács Zoltán: Kisvárdai, Vár. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára. Bp. 1980. 16 old.

Bakó Zsuzsanna: Magyar Nemzeti Galéria, Munkácsy Mihály és Paál László művészete. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtár. Bp. 1981. 16 old.

Barlay Ö. Szabolcs: Vázlat a jezsuita „Missio Transylvania” tevékenységéről és könyvtárának sorsáról: 1571–1603. (A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának közleményei) 1980. 111–113. old.

Bartók Béla: A népzeneről. Gondolkodó magyarok. Magvető, 1981. 100 old.

Bencze Géza: Zala megye iparának története a felszabadulás után: 1945–1975. Kiadja a Zala megyei Tanács V.B. és a MTESZ, 1980. 136 old.

Bethlen Mihály útinaplója 1691–1695. Sajtó alá rendezte és az utószót írta: *Jankovics József*. Magyar Helikon, 1981. 258 old.

A II. Békéscsabai Nemzetközi Néprajzi Nemzeti-ségkutató Konferencia előadásai 1–3. Szerk.: *Eperjessy Ernő* és *Krupa András*. Kiadja a MűM Nemzetiségi Önálló Osztálya, Bp. – Békéscsaba, 1981. 754 old.

Béres Csaba: Lakótelep, kertés házak helyén. Kiadja az MTA Debreceni Akadémiai Bizottsága, 1980. 318. old.

Az életformaváltás szociológiai problémái egy szanaláisi övezetben.

Bodnár Bálint: Kisvárdai környéki népmesék. A Jósza András Múzeum kiadványai Nyíregyháza, 1980. 174 old.

Csapody István: Védett növényeink. Gondolat, 1981. 300 old.

Csukly László: Babits Mihály és Esztergom. Komárom megyei honismereti kiskönyvtár. Kiadja a József Attila Megyei Könyvtár, Tatabánya, 1980. 68 old.

Debrecen és a magyar irodalom. Írta: *Keresztesné Várhelyi Ilona*. Kiadja a Debreceni Irodalmi Múzeum 1981. 40 old.

Dojsák Győző: A kanadai Esterházy története. Magvető, 1981. 248 old.

Egy csaknem száz esztendeje Kanadába kivándorolt magyarokból alakult kanadai falu sorsa, megmaradásának története.

Dokumentumok a gyulai munkásmozgalom történetéből 1891–1944. Összeállította és a bevezetőt írta *Járolt József*. Szerk.: *Dr. Szabó Ferenc*. Kiadja a Városi Tanács, Gyula. 1981. 95 old.

Ferenczy Károly: Sárospatak, Plébániatemplom. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtár. Bp. 1981. 16 old.

Emlékezés a 650 éves Kőrmöcbányára. Szerk.: *Gedai István*. Kiadja a Magyar Numizmatikai Társulat és a Magyar Éremgyűjtők Egyesülete. Bp. 1980. 48 old.

A tartalomról: *Kubinyi András*: A középkori kőrmöcbányai pénzverés és történeti jelentősége, *Nánási Éva*: Adatok a kőrmöcbányai verdéből az I. világháború végén.

Eötvös József: A zsidók emancipációja. Gondolkodó magyarok. Magvető 1981. 80 old.

Életünk: A makói Kun Béla Általános Iskola és a Farkas Imre Úttörőcsapat lapja 1981. 2. sz. 30 old. (Soksz.)

A fiatalok újságjában szó esik Makó új múzeumának avatásáról, a hagyományörző szakkör néprajzi gyűjtőmunkájáról, az Erdei Ferenc honismereti szakkörrel, a Vetyeháton lévő öreg fa megtekintésére szervezett kerékpártúráról, s az úttörőcsapat életének más eseményeiről.

Győrffy Sándor és Pavol Kanis: 1919. A szocialista világorradalom útján. Magyar Tanácsköztársaság, Szlovák Tanácsköztársaság. Európa–Tatran, Bp.–Bratislava, 1981. 189 old.

Henkey Gyula: A Heves megyei palócok etnikai embertani vizsgálata. Kiadja a Heves megyei Tanács, Eger. 1979. 63 old.

55983/1763
1980. 2861

Horváth Alice: Kalocsa, Székesegyház. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtár. Bp. 1980. 16 old.

Horváth Lajos: A Galga-mente történetének írott forrásai 1526-ig. Kiadja a Petőfi Múzeum, Aszód. 1980. 129 old.

Jászberényi Ferencné: Győr-Sopron megyei helyismereti irodalom: 1867–1980. Bp. 1981. 93 old.

Júliustól júniusig. Kossuth, 1981. 320 old.
Dokumentumok 1956–1957 történetéből.

Kármán József: A nemzet csinosodása. Gondolkodó magyarok. Magvető. 1981. 80 old.

Kovács Gergelyné: Hortobágy, a Nemzeti Park bemutatóhelyei. A Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára. Bp. 1980. 16 old.

Korompai Gáborné: A debreceni sajtó kutatásának története és irodalma. (A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának közleményei) 1980. 69–84 old.

A korondi kerámia. Kiadta a Hargita megyei Szocialista Művelődési és Nevelési Bizottság és Művészeti Tömegmozgalom Irányító Központja, Csikszereci, 1981.

Az előszót *Kardalus János*, a történeti áttekintést *Tófalvi Zoltán* írta. A kötet bemutatja a korondi fazekasok 1979-ben készült több száz alkotását.

Kormos László: Kenderes története. A honfoglalásról 1728-ig. A Szolnok megyei Múzeumok Közleményei 41. Szerk.: *Selmeczi László*. Szolnok, 1979. 114 old és IX. tábl.

Kormos László: Kenderes története. Oklevéltár 1728-ig. Szolnok, 1979. 91 old.

Komárom megye természeti értékei. Kiadja a Komárom megyei Tanács V. B. megbízásából a Komárom megyei Lapkiadó Vállalat. Szerk.: *Wehler Tibor*. Tatabánya, 1981. 77 old.

A kiadvány tájékoztatást ad a természetvédelmi jogszabályainkról, valamint a megye tájvédelmi körzeteiről, országos jelentőségű természetvédelmi területeiről, megyei jelentőségű természeti értékeiről, barlangjairól és forrásairól, valamint a védelemre javasolt természeti értékekről.

Kós Károly-dr. Szentimrei Judit-dr. Nagy Jenő: Moldvai csángó népművészet. Kriterion, Bukarest, 1981. 470 old.

Kósa Géza–Mesterházy Tihamér: Vácraót, Botanikus kert. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtár, Bp. 1981. 16 old.

100%. A KMP legális folyóirata. 1927–1930. Vál. és szerk.: *Laczkó Mihály*, Magvető. 1981. 310 old.

Kőhegyi Mihály: Baja, Türr István Múzeum. A Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtára, Bp. 1980. 16 old.

Kőváry E. Péter: Magyarbánhegyes mezőgazdasága. Kiadja a Békés megyei Lapkiadó Vállalat. Békéscsaba, 1981. 247 old.

Dokumentumok, gyűjtések, visszaemlékezések a bánhegyesi pusztá megművelőinek életéről, a szövetkezeti mozgalom három évtizedéről.

A Közép-Dunamedence régészeti bibliográfiája 1967–1977. Összeállította: *Jakabffy Imre*. Akadémiai, 1981. 480 old.

Nemcsak a szorosan vett régészeti irodalmat öleli fel, hanem a területre vonatkozó történeti, nyelvészeti, művészettörténeti, numizmatikai, embertani és ősláttani irodalmat is.

Kulin Ferenc: Hódíthatatlan szellem. Irodalomtörténeti Füzetek 106. Akadémiai, 1981. 160 old.

Dózsa György és a parasztháború reformkori értékeléséről.

Kútvolgyi Mihály: Kalotaszegi épületfaragások – Virágok vetélkedése. Helikon 1981. 176 old.

A szerző Kalotaszeg valamennyi faluját végigjárva állította össze fotókötetét.

Madách Naptár 1982. Kiadja a Madách Könyv-és Lapkiadó. Bratislava, 1981. 271 old.

Néhány honismereti vonatkozású írás: *Vörösmarty Géza*: A megváltozó Csallóköz, *Móser Zoltán*: Két Kodály-műről, *Szénássy Zoltán*: Takáts Sándor emlékezete, *Danterné Tóth Izabella*: Adalékok egy csallóközi falu (Alista) népi gyógyászatához, *Liszka József*: Luca napi népszokásaink, *Vörösmarty Géza*: Népi hiedelmek az időjárásról, *Száraz Pál*: A nagykeri farsang vége, *Pócs Éva–Nagy Ilona*: A hold a magyar népi hitvilágban, *Blaskovics József*: Az anyanyelv szeretete, *Vas Ottó*: Vallomás az anyanyelvről, *Jakab István*: Nyelv és név. A naptárt számos szép, felvidéki falurészleteket, tájakat ábrázoló fénykép díszíti.

Markó Imre Lehel: Kiskanizsai sótár. Akadémiai, 1981. 277 old.

Mészáros István: XVI. századi városi iskoláink és a „studia humanitatis”. Akadémiai 1981. 220 old.

A szinte napjainkig élő „humán gimnázium” hazai formálódását tekinti át ez a könyv.

Mesterházy Tihamér–Novák Károly: Erdőtelek, Arborétum. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtár. Bp. 1980. 16 old.

Moór Gyula: Zirc, Arborétum, A Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtár. Bp. 1980. 16 old.

Az MTI száz éve. Írta és összeállította Ágoston László: MTI. Bp. 1980. 213 old.

Dr. Nagy József: Sárretyi gyűjtéseim. Kiadja Szeghalom Nagyközség Tanácsa és a Békés megyei Tanács V. B. Művelődésügyi Osztálya. Békéscsaba, 1981. 117 old.

A kötet 70 dalt közöl Nagy József egykori gyűjtéséből.

Nagy Lajos: A falu meg a város. Szociográfiai írások. Szépirodalmi. 1981. 443 old.

Nádházi Lajos és mások: Úttörőek Nógrádban: 1946–1981. Kiadja a MUSZ Nógrád megyei Elnöksége, Salgótarján, 1981. 33 old.

Múzeumi levelek 31–32-én (Kiadja a Damjanich János Múzeum, Szolnok) 1980. 114 old.

Raczky Pál: A neolitikum újabb kutatási eredményei Szolnok megyében, *Kaposvári Gyula*: Jász–Nagykun–Szolnok vármegye címere, *Szabó István*: Az anyakönyv, mint történeti forrás, *Benkő József*: Helytörténeti feljegyzések a múlt századi Tiszasásról, *Nagy Kálmán*: A törökszentmiklósi piacok és az 1980. évi vásár, *Gárdon Agnes*: Egy szolnoki munkáscsalád története, *Bereczki Ibolya*: Egy vezsenyi parasztszalád történetéből, *Hagymási Sándor*: Általános földrendezések, *Nagy Angéla*: Tomajmonostora nevének eredete, *Barna Gábor*: A táltos alakja a jánoshídi néphitben, *Kerényi Gábor*: A természetes fény és világítás szerepe Vezsenyben, *Szabó László*: Lépes madarászás Szolnok környékén, *Gulyás Éva*: Hogyan készül a füredi karikás, *Győri János*: A jászakiséri Csete Balázs szakkör öt éve.

Rakó József és mások: Fejezetek a magyar úttörőmozgalom történetéből. Ifjúsági Lapkiadó Vállalat. Bp. 1981. 307 old.

Reöthy Ferenc: A Dél-Balaton irodalmi és történelmi emlékhelyei. Kiadja a Somogy megyei Levéltár, 1979. 76 old.

Petőfi Sándor Általános Iskola. Szerk.: *Nemes Istvánné*. Kiadja az iskola, Gödöllő, 1981. 44 old.
A gödöllői Petőfi Sándor Általános Iskola évkönyve az iskola fennállásának 250. évfordulójára.

Petőfi Sándor Általános Iskola. Szerk.: *Szepes Lajos*. Kecskemét, 1981. 43 old.
A kecskeméti Petőfi Sándor általános iskola százéves jubileumára kiadott évkönyv.

Régi famesztersegek. Válogatta, szerkesztette és az előszót írta: *Zelnik József*. Kiadja a Népművelési Intézet, 1981. 130 old.

Divald Kornél: A faragás, *Haáz Ferenc*: Udvarhelyszéki famesztersegek, *dr. Roska Márton*: A tárgyi néprajz köréből, *Gaul Károly*: Hazánk házi faipara, *Madarassy László*: Kaposi Antal, *Andrássy Kurta János*: Népi szobrászok, *K. Csilléry Klára*:

Magyar bútortipari munkaeszközök és technikák, *Uő*: A Néprajzi Múzeum új szerzeménye: a kerca-szomori ácsolt ágy, *Uő*: Az ácsolt láda, *Kiss Lajos*: Első lépések a tárgyak életéhez, *Balogh Ilona*: Magyar fatornyok, *Vámos Ferenc*: Kozmosz a magyar népmesében, *Tarján Gábor*: Bibliográfia.

Somogyi Éva: Abszolutizmus és kiegyezés: 1849–1867. Gondolat, 1981. 224 old.

Somogy megye múltjából, 1981. Szerk.: *Kanyar József*. Levéltári Évkönyv 12. Kaposvár, 1981. 484 old.

Magyar Kálmán: Bizánci kapcsolataink somogyi forrásairól (X–XI. sz.) *Komjáthy Miklós*: A somogyi konvent II. Ulászló-kori oklevelei az OL-ban (9), *Borsa Iván*: A szenyéri uradalom 1524-i összeírása, *Magyar Eszter*: Településszerkezet és agrártermelés Somogy megyében a XVIII. sz-ban és a XIX. sz. első felében, *Dümmerth Dezső*: A Csokonai-probléma, *Péterffy Ida*: Horváth György és fia, *Ádám, Varga János*: Megye és haladás a reformkor derekán, *Andrássy Antal*: Noszlopy Gáspár kormánybiztossága, *Kanyar József*: Az 1858-as „iskolabevallások” Somogy megyében, *Erdősi Ferenc*: Somogy megye közlekedési hálózatának kialakulása a XIX+XX. sz-ban (2). *Király István Szabolcs*: A mezőgazdaság gépesítésének kezdetei Somogyban, *Tilkovszky Loránd*: Harc a magyarországi német mozgalom külföldről támogatott náci irányzata ellen (1935–1936). *Szili Ferenc*: Munkásság és műszaki értelmiség a Kaposvári Cukorgyárban a két világháború között.

Stier Miklós: A helytörténetírás módszertani kérdései. Új és legújabb kor. Kiadja a Népművelési Propaganda Iroda, 1981. Bp. 166 old.

Spravodaj oblastného podunajského muzea v Komárne 1. Vezető a komáromi Dunamenti Múzeumhoz. Kiadja a múzeum, Komárno, 1979. 70 old.

A tartalom: *Kajtár J.*—Tok B.: 90 éves a Komáromi Múzeum, *Stastna Ida*: Adalék a Komáromi járás néprajzi jellemzéséhez, *Priska Ratimorska*: Őskori és koraközépkori lelőhelyek Hetényben, *Mácza M.*: A komáromi munkásság bérharcái 1924–1919.

Sugár István: Az egri bazilika. Corvina, 1981. 37 old. 40 to.

Szakács Kálmán: Mezőgazdasági munkásérdeképviselet: 1896–1944. Kiadja a Mezőgazdasági Erdészeti és Vízügyi Dolgozók Szakszervezete, Bp. 1981. 561 old.

Szalontai Barnabás: Nyírbátor, Minorita templom. Tájak, korok, múzeumok, kiskönyvtár, Bp. 1980. 16 old.

Százéves a Madách Imre Gimnázium, 1881–1981. Kiadja a Madách Gimnázium Bp. 1981. 178 old.

Szekeres László: Amit az idő eltemetett. Fórum, Újvidék, 1981.

Vajdaság régészetének rövid összefoglalása.

A Szentlőrinci Ujhelyi Imre Mezőgazdasági Szakközépiskola ötven éve a mezőgazdasági szakemberképzés szolgálatában. Kiadja a Szakközépiskola, 1980. 148 old.

Széchenyi István: A Magyar Akadémia körül. Gondolkodó magyarok, Magvető, 1981. 70 old.

Szilágyi Ferenc-Papp János: „Jót s jól”. Kazinczy-breviárium. Tankönyvkiadó, 1981. 304 old.

A Szombathelyi Tanárképző Főiskola tudományos diákköre dr. Papp János vezetésével egybegyűjtötte azokat az idézeteket, amelyek bemutatják Kazinczy nézeteit a magyar nyelvről, esztétikáról, filozófiáról, tudományról, a kortárs íróról, humanista eszmékről, hazaszeretetről. Előszavát Szilágyi Ferenc írta.

Szirmik Miklós: Makó városának leírása: 1835–1836. (A makói Múzeum füzetei) Makó, 1979. 136 old.

Szlovák nemzetiségi tájháza Tótkomlóson. Írta: dr. Boross Marietta. Kiadja: Tótkomlós Nagyközség Tanácsa V. B. Tótkomlós, é.n. (1981) 33 old. Magyar és szlovák nyelvű kiállítási vezető.

Szolnok megyei múzeumok évkönyve. 1979–1980. Szolnok. 1980. 256 old.

Raczky Pál: A Körös kultúra újabb figurális ábrázolásai a Közép-Tiszavidékről, Korek József: Adatok a Tiszazug újkőkori településéhez, Kalicz Nándor: Újabb adatok a rézkori hunyadialmi csoport időrendjéhez, Stanczik Ilona: Az 1973–74. évi tószegi ásatások, Bóna István: Tószeg-Laposhalom, Bökönyi Sándor: A Közép-Alföld bronzkori állatvilága, Vaday Andrea-Vörös István: Szarmata település Kunszentmártonban, Selmezi László-Madaras László: Avarkori és X–XII. századi magyar köznépi sírok Rákóczi falván, Szabó László: A vérségi kapcsolatok megszűnésének folyamata a magyar faluközösségekben, Gulyás Éva: A Vendel kultusz emlékei a Jászságban, Szabó István: Legeltetési társulatok a Tiszazugban, Urbán László: Az első hároméves terv Szolnok megyében, Henkey Gyula: A jászszentandrási jászok etnikai embertani vizsgálata.

Szomszéd Imre: Egy város újjászülése: Balassagyarmat, 1944–1962. Kiadja Balassagyarmat Városi Tanácsa. 1980. 288 old.

Szögi László: Mérnökképző Intézet a Bölcsészeti Karon, 1782–1950. (Fejezetek az Eötvös Loránd Tudományegyetem történetéből) ELTE. 1980. 261 old.

Talpassy Tibor: A reggel még várat magára. Gondolat, 1981. 320 old.

A szerző 1928-tól 1944-ig a Bajcsy-Zsilinszky Endre munkatársa volt. A könyv az 1945 előtti progresszív törekvésekről közös számos megrázó tényt és sok új adatot.

Tanulmányok Szécsény múltjából 4. Szerk.: Praznovszky Mihály. Kiadja a Kubinyi Ferenc Múzeum és a szécsényi Szakmaközi Bizottság. Szécsény, 1981. 112 old.

Belitzky János: Szécsény és földesurai, Antal Károly: Szemelvények Szécsény történeti forrásaiból, Radányi Ferenc: Gyűjtemények Nógrád megye történetéhez, Vályi András: Magyarországnak leírása, Magda Pál: Magyarországnak és határőr katonaság vidékének legújabb statisztikai és geographiai leírása, Pacséri Károly: Nógrád megye népköltésének története, Múlt századi sajtócikkek Szécsényről.

Tóth Béla ifj.: Adalékok a hajdúszoboszlói Tury könyvtár történetéhez. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának közleményei, 1980. 221–219 old.

Történeti Emlékek Veszprém megyében. Kiadja Veszprém megye Tanácsa és a HNF Veszprém megyei Bizottsága. Veszprém, 1981. 200 old.

Újpest. Kiadja az MSZMP Bp. IV. ker. Biz. (1981. 66 old.)

A Szocialista Hazáért Erdemrenddel kitüntetett, valamint a kerületi munkásmozgalomban részt vevő elvtársak emlékkönyve.

Üzemtörténeti Krónika. A MÁV Miskolci Jár-műjavító Üzemének kiadványa. Szerk.: Pál István. Miskolc, 1981. 40 old.

Vajda János: Egy honvéd naplójából. Gondolkodó magyarok. Magvető. 1981. 87 old.

Vajda József: Hallottad-e híret Zalaegerszegenek? Zalai Gyűjtemény 10. Kiadja a Zala megyei Levéltár. Zalaegerszeg, 1978. 362.

333 zalai népdal.

Vámos Mária G.–Gémes Balázs: Decs, Sárközi tájháza. Tájak, korok, múzeumok kiskönyvtár. Bp. 1981. 16 old.

VÁTI figyelő. (A Városépítési Tudományos és Tervező Intézet KISZ Bizottságának tájékoztatója. 1981. 1–2. sz. 50 old.)

A tartalomból: Schneller István: Lakásépítésünk a számok tükrében, Nagy Bálint: Magánéros lakásépítés, Hegedűs József-Tosics Iván: Lakásmobilitás, Dékány Tibor: Négy rotunda köröskörül.

Zrínyi Miklós: Az török áfium ellen való orvosság. Gondolkodó magyarok. Magvető. 1981. 68 old.

HONISMERETI BIBLIOGRÁFIA

Az aradi vértanúk. *Perei Zoltán* fametszetei. Kiadja a Jászberényi városi-járásai Könyvtár és a Jász Múzeum, 1981.

Baróti Szabó Dávid: A komáromi földindulásról. **Stefan Korbelt:** Visszatekintő elmélkedés az iszonyatos földrengésről. Madách, Bratislava (Európa), 1982. 67 old.

Az 1763. évi komáromi földrengést megörökítő magyar és szlovák költő művei nemcsak irodalomtörténeti értékek, de fontos dokumentumok is.

Bartók Béla, ifj.: Bartók Béla műhelyében. Szépirodalmi, 1982. 530 old.

A szerző a birtokában lévő óriási dokumentumanyag felhasználásával mutatja be a zeneszerző életének és munkájának szellemi, tárgyi és emberi környezetét.

Budapest Enciklopédia. Corvina, 1981. 553 old.

Dojcsák Győző: A kanadai Esterházy története. Magvető, 1981. 246 old.

A múlt század nyolcvanas éveiben Kanadába vándorolt magyarok által alapított település és lakóinak izgalmas, részletes és tanulságos története. **Farkas József:** Amiről az Ecsedi láp mesél. (*Gabl Domokos* rajzaival) Móra, 1981. 28 old.

Forgách Ferenc: Emlékirat Magyarország állapotáról. Szépirodalmi, 1982. 416 old.

A XVI. századi Magyarország és Erdély történelmének forrásértékű földolgozása. Szerzője szemtanúként ír a Mátyás utáni korszakról.

Gál Mózes: Az Alföld gyógyfürdői és fürdői. Panoráma, 1982. 368 old.

Gonda Ferenc: Kaba története. A Hazafias Népfront helytörténeti bizottsága és a Kabai művelődési ház közreműködésével kiadta a Kaba Nagyközségi közös Tanács, 1981. 176 old.

Halász Péter: Magyarfalva helynevei. Magyar Névtani Dolgozatok 19. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkutató Munkaközössége. Szek.: *Hajdú Mihály*. 1981. 28 old.

Az egyik legkeletibb moldvai csángómagyar falu földrajzi nevei.

Hrenkó Pál: Bakonyi helytörténeti és tájfutó térképek. Kiadja a Magyar Tájékoztatói Futó Szövetség. Pápa, 1981. 32 old.

Válogatás Veszprém megye térképészeti emlékeiből.

Gyapay Gábor: Forrásszemelvények az Ifjú Történelembarátok Körei részére. A TIT Történelmi Választmányának kiadványa. Bp., 1981. 172 old.

Heltai Gáspár: Krónika a magyarok dolgairól. Sajtó alá rendezte *Kulcsár Margit*, a bevezetőt írta *Kulcsár Péter*. Bibliotheca historica. M. Helikon, 1981. 473 old.

Klősz György: Budapest anno. Fényképfelvételek műteremben és házon kívül. Előszó: *Mesterházi Lajos*, magyarázó szöveg *Seenger Ervin*. Corvina, 1981. 9 old. 189 kép.

K. Gy. udvari fényképész felvételei.

Lami, Stefan: Slovenské ľudové balady v Mad'arsku (Magyarországi szlovák népbaldadák). Kiadja a Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetsége. Tankönyvkiadó, 1981. 337 old.

Magyar Néprajzi Lexikon. 4. kötet: N-Szé. Főszerk.: *Ortutay Gyula*. Akadémia, 1981. 671 old.

Magyarországi madárijesztők. Hatvany Lajos Múzeum Füzetei 10. Szerk.: *Kovács Ákos*. 1981. 122 old.

Magyarország történeti kronológiája. Főszerk.: *Benda Kálmán*. Akadémia, 1982. 350 old.

Az első kötet a kezdetektől 1526-ig közli történelmünk fontosabb politikai, katonai, gazdasági és művelődési eseményeit.

Martonné Homok Erzsébet: A tóparti ház. Móra, 1982. 128 old.

A szerző a falusi kislányok egykori életét eleveníti fel a legteljesebb hitelességgel.

Mátyás Ferenc: Városszéli szőlőföld. Magvető, 1982. 288 old.

Ezek az írások Kispest történelmével, embereivel, város- és iparfejlesztésével, szociális és kulturális kérdéseivel, szokásaival foglalkozik.

Mátyás Vilmos: Utazások Erdélyben. Panoráma, 1982. 296 old.

Az új kiadásban Kalotaszeg és Székelyföld leírását a szerző kibővítette.

Lednyánszky Alajos: Festői utazás a Vág folyón, Magyarországon. Európa, 1981. 121 old.

A művelődéspolitikus szerző 1825-ben tutajon utazott végig a Vág folyón. Német nyelven megjelent utirajzát, most olvashatjuk először magyarul, *Soltész Gáspár* fordításában. A rendkívül szép kiállítású könyvet az 1844-es kiadás litográfiai díszítik. Mocsár Gábor: Délibábjaim városa. Magvető, 1982. 400 old.

Debrecen város múltjával és jelenével foglalkozik ez a könyv.

Mutató az Ethographia 1940–1969. évi évfolyamaihoz. Összeállította: *Tátrai Zsuzsanna*. Akadémiai, 1982. 374 old.

Németh Pálné: Sárközi, siogárdi, Kapos menti hímezések. Minerva, 1981.

A kiadvány 28. részben színes mintalapot tartalmaz.

Ortutay Gyula: A nép művészete. Válogatta és az utószót írta *Dömötör Tekla* és *Bodrogi Tibor*. Gondolat, 1982. 528 old.

A tatárjárás emlékezete. Válogatta: *Katona Tamás*. Bibliotheca Historica. Magyar Helikon, 1982. 320 old.

Az összeállítás a tatárjárásra vonatkozó legfontosabb keleti, magyar és nyugati forrásokat, a táborokkal kapcsolatos korabeli „útleírásokat” – elsősorban Julianus barát beszámolóját –, és a fontosabb okleveleket tartalmazza.

Sőni Pál: Írói arccélek. Kriterion. Bukarest, 1982. 251 old. (Román-magyar közös kiadás).

Tanulmányok huszonhat romániai magyar íróról.

Szabó T. Ádám: Kolozsvár és környéke helyneveinek történeti-etimológiai vizsgálata I. A–E. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névutató Munkaközössége. Bp., 1981. 81 old.

Szülőföldünk 21. A debreceni KLT Gyakorló Általános Iskola II. Rákóczi Ferenc Honismereti és Műemlékvédő Szakkörének időszaki híradója. 1981. 11 old.

Az ünnepi szakköri összejövetel programja, dr. Szamosújvári Sándor: *Bartók Béla és a folklór*, *Gsüry István*: *Bartók Béla születése* 100. évfordulója ünnepén, *Boda István*: *Bartók*.

Tüskés Tibor: A nyugati kapu. Ezerszínű Magyarország, Móra, 1981. 293 old.

A sorozat legújabb kötete a nyugati határszélre kalauzol bennünket.

Varga László: A csepeli gyáróris kialakulásának története. Kiadja a Budapesti Műszaki Egyetem Mérnöki Továbbképző Intézete, Bp. 1981. 110 old.

Varga Gyula: A pusztacsalládi köznyelv és nyelvjárás, Bp. 1981. 47 old.

Válogatott dokumentumok Hajdú-Bihar megye munkásmozgalmának felszabadulás utáni történetéből 1945–1948. Szerk.: *Gazdag István* és *Vaskó László*. Kiadja az MSZMP megyei bizottsága, a megyei és a városi tanács, a szakszervezetek megyei

tanácsa és a megyei lapkiadó vállalat, Debrecen, 1981. 431 old.

Vöö Gabriella: Tréfás népi elbeszélések. Kriterion. Bukarest, 1982. 389 old. (Román-magyar közös kiadás).

Pénovátz Antal

VAJIDASÁGI MAGYAR NÉPRAJZI KALAUZ

(Fórum Könyvkiadó. Újvidék, 1979. 126 old.)

Szép kiállítású kis könyvvel jelentkezett a jugoszláviai magyar könyvkiadó, a Fórum Kiskönyvtár sorozat első köteteként: *Pénovátz Antal* munkájával. A szerző megismerteti az olvasót a Vajdaság múltjával, népi hagyományaival. A bevezetőben a benépesülés történetét írja le: a török alatt elpusztult, elköltözött magyar őslakosság helyére balkáni népek, – főképp szerbek –, majd németek települtek, mivel a Habsburg politika a magyar lakosság visszatelepülését „nem tartotta kívánatosnak”. Magyarok csak a XVIII. század második felében kezdtek ideköltözni, főképp a közeli Dunántúlról, a Nagyjalföldről, később pedig az ország távolabbi részeiből is. A benépesülést községenként pontos adatokkal, évszámokkal igazolja, s így nálunk kevésbé ismert helytörténeti ismeret tartalmaz. Az ideköltözött magyar lakosság hagyományait régi telephelyéről hozta magával, az együttélés viszont tompította a különbségeket, s így alakult ki lassan a Vajdaság népi hagyományainak táji egyénisége.

Részletesen foglalkozik a könyv a vajdasági falvak településformájával, külső képével, jól írja le a portákat, házakat, a német-frank minta szerint kialakult táji jellegzetességeket. Értékes a házépítés pontos leírása, a falverők, a nádázók munkája, a házak beosztása, a búbos-, vagy banya-kemence építése, s a bútorok szerepe a nép életében. Külön fejezet foglalkozik a vajdasági, főképp bácskai tanyákkal, szállásokkal, a magyar alföldi tanyavilág szerves folytatásával. Ismerteti a nemzedékek szabályos váltakozását az anyaközség és a szállások között: az öregek otthon, fiatalok a szálláson élnek, s így váltják egymást a felnövekvő nemzedékek. Szakszerűen írja le a szállások elrendezését, különbségeit az otthoni házakkal szemben, s szép felvételeket is közöl róluk, pl. a kereköl baromfiak számára, vagy a nyári kemence, a pince, a kúpba rakott kukoricaszár. Részletesen beszámol a földmívelő gazdálkodásról, a szántástól a betakarításig, vagy a kendertermesztés és -feldolgozás munkáiról. A népi gazdálkodás fejlődését, az egyes eszközök használatát igyekszik évszámokkal jelölt korszakokba sorolni, pl. a kaszás aratás rögzítése a XV. század második felében, de ezt a török megszállás elfeledtette, s csak a XVIII–XIX. században kezdtek újra.

A mesteremberek készítette felsőruhákról, láb-
belikről, a régi viseletről ad ízelítőt a következő
fejezet. Az állattartás a Vajdaságban a földművelés
mellett csak kiegészítő tevékenység volt, ennek
megfelelően leírása is kissé elnagyolt. Ugyanígy
csak egy kis rövid fejezetben kapunk utalást a régi
tiszai halászatról, a ficsérek tevékenységéről, s a te-
herhordásról, szállításáról is csak nagyon szűkszavú-
an emlékezik meg, csupán a kocsik, szekerek,
szánok használatáról, az állatok igazásáról esik szó,
pedig itt is akadna még sok érdekes kutatni való,
akárcsak a teljesen hiányzó teherhordással, a gyalog-
os cipekedéssel kapcsolatosan.

A szájhagyomány költészete – fejezet rövid át-
tekintést nyújt a Vajdaság gazdag lírai, epikus és
prozái népköltészetéről. A közölt anyag jól mutatja
a táj benépesülésének hatását, a népköltészet szinte
keresztmetszete az egyetemes magyar népköltészet-
nek, tükrözi azoknak a vidékeknek hagyományvilá-
gát, ahonnan az idetelepülők származnak, pl. a dun-
ántúli *Angyal Bandi*, az alföldi *Rózsa Sándor*
mondái. A közölt dalszövegekkel kapcsolatban fel-
vetett dallam-szöveg problémák miatt jó lett volna
néhány jellemző dallam kottáját is adni. Ugyancsak
jó lett volna a mondákhoz hasonlóan egy-két balla-
dát is közölni példa gyanánt.

A népszokások, hiedelmek fejezetben a szokáso-
kat az évszakhoz köti igen ügyesen, őszi, téli, ta-
vaszi, nyári népszokásokat ír le. Az élethez fűződő
szokásokat pedig a hiedelmek között tárgyalja. Az
utolsó fejezetben helyi táncokról, népi hangszerekről
számol be a szerző. Végül jó eligazítást ad a
Vajdasággal kapcsolatos irodalomról.

Ez a kis könyv a címében rögzített célját nagyon
jól eléri: hasznos kalauza lehet a táj népi hagyomá-
nyait megismerni akaró olvasónak, s nemcsak a ju-
goszláviai magyarok számára élvezetes olvasmány,
hanem a mi honismereti irodalmunknak is hűz-
gátpótló, a pályázatok készítő diákoknak igen hasz-
nos kézikönyve lehetne.

Dr. Timaffy László

Tegzes György:

ÉNEK-ZENE 4.

Tankönyvkiadó, 1980.
72 old.

Az Oktatási Minisztérium négy éve hozott hatá-
rozatot az általános iskolai nevelés és oktatás új
ének-zenei tervének bevezetéséről. A tanterv a kö-
vetkezőkben határozza meg az 1–4 osztály számá-
ra a célt: „Az ének-zene tanítás célja a világ esztéti-
kai birtokbavétele megalapozása a zene sajátos esz-
közeivel.” (Az általános iskolai nevelés és oktatás

terve. 139. old.) Az ennek szellemében készült új
4. osztályos ének-zene tankönyv nemcsak a dalokat
tartalmazza, hanem a dalokhoz kapcsolódó egyéb
ismeretanyagot, az éneklés szabályait, új ritmikai és
dallami elemeket, a zenehallgatási anyag néhány té-
máját, valamint a hozzá kapcsolódó képanyagot.

A könyv *Bartók Béla* születésének 100. évfor-
dulója alkalmából jelent meg, így tartalmazza Bar-
tók szép arcképét, rövid életrajzát, s egy tőle származó
idézetet, amely egyben a tankönyv mottója is
lehetne. „En részemről egész életemben, minden
téren, mindenkor és minden módon egy célt fogok
szolgálni: a magyar nemzet és magyar haza sorsát.”

A dalok válogatásával a szerző két célt akart
szolgálni: nagyobb kedvet csinálni az énekléshez,
daloláshoz, továbbá törekedett a zenei anyanyelv
kialakítására, elmélyítésére és más népek dalainak
megismertetésére. A könyv szellemisége szinte su-
gallja a zene-, népdalszeretetet s a gyermeki szellem
feltétét, amely csak „tisztá forrásból” táplálkoz-
zon. A tankönyvben 31 magyar népdal, 7 dal más
népek dalaiból, 3 Kodály bicinium, 11 üttörő-moz-
galmi, illetve más alkalmakhoz kapcsolódó dal ta-
lálható. Érdemes megjegyezni, hogy a dalok nagy
része pentaton hangvételű, többségükben lá és dó
végűek, de szerepel a ritkábban előforduló szó végű
dal is.

A dalok jó része *Bartók* és *Kodály* gyűjtéséből
származik, de találkoznak *Lajtha László*, *Kiss Aron*
s kevésbé ismert *Pongrácz Zoltán*, *Kiss Lajos*, *See-
mayer Vilmos* nevével is.

Valamennyi dalt hallás után kell megtanítani,
így könnyebben megmaradhat – fokozatosság elvé-
nek betartása mellett – a népdal előadásának ter-
mészetes jellege. A népdalok lejegyzése reális, több-
nyire egyszerű ritmikájúak. A könyv sajátossága,
hogy az ismeret befogadása nem tűnik tanulásnak,
rendkívül szemléletesen közli, kézzel fogható egy-
szerűséggel ismerteti meg a tanulókat a különböző
ritmikai, dallami elemek „felfoghatatlan” jelzés-
rendszerével. Módszerének alapja a játékoság, célja
az önfelelt éneklés.

A dalok előadásával és keletkezésével összefüggő
valamennyi ismeretanyagot közli. Az eddigiektől
eltérően a rajzok helyett fénykép illusztrációkat
használ, amelyek a népdalok keletkezésének hiteles
környezetét mutatják be. Szerencsés gondolat,
hogy a népdalok mellett díszítésül néprajzi motívu-
mokat használ. Ingujhímzést Nyitra megyéből,
hímzésmotívumot Szolnok és Bács megyéből, vala-
mint cseremiszt főköttöt. A tankönyv újszerűségét
mutatja a gyűjtött dalok keletkezési helyének tér-
képi jelölése is.

Az eredményesebb és magasabb szintű, igényes
nevelés és oktatás ilyen és ehhez hasonló értékes
tankönyvek megjelenését indokolná. Kár, hogy a
Tankönyvkiadó Vállalat nem szívesben, hanem
csak fekete-fehér nyomásban jelentette meg ezt az
igen értékes és korszerű munkát.

Balla Tibor

Bencze Lászlóné:

SZIVÁRVÁNYOS AZ ÉG ALJA

Bihari népdalok. Bihari dolgozatok
A Bihari Múzeum közleményei 4.
Szerk.: Héthy Zoltán. (Berettyóújfalu, 1977.)

A bihari Sárret falvaiban több éven át gyűjtött népdalok válogatott összeállítása ez a kötet. A szerzőnek kettős célja volt, „egyrészt közvetlen gyors segítséget nyújtani fejlődő népdalköreinknek a helyi gyűjtések átadása, visszaadása folytán, másrészt az érdeklődő nagyközönség és szakemberek elé tárni, számukra hozzáférhetővé tenni a táj legszebb dallamait”.

Bármennyire is a népszerűsítés feladatát tűzi maga elé a gyűjtemény, mégis, megfelel a legtudományosabb igényeknek is. Összesen 128 dallamot ölel fel. A közölt dallamokat két csoportra osztja. Az első csoportba régi, ún. vegyes osztályú, a másodikba új stílusú dallamok kerültek. Az elsőben nagyrészt pásztor-, betyár- vagy rabénekek s balladák kaptak helyet, több dallam- és szövegváltozattal, a második a visszatérő szerkezetű dallamokat foglalja össze. A közeli dallamváltozatokat egymástól jól elkülönítette, ugyanakkor egymás mellett közöl olyan dallampárokat, amelyek az összehasonlítás alapján a változatok alakulására utalnak.

A dallamokat függelékben még tíz összehasonlító dallammal egészíti ki, amelyekhez már a jegyzetek is csatlakoznak. Ezt követően megjegyzéseket fűz a dalokhoz. Ezek a gyűjtés körülményeire, a kapcsolódó szokásokra is utaló megjegyzések a gyűjtő- és feldolgozó munkáról adnak tájékoztatást.

Betűrendes névmutató alapján igazít el az adatközlőkről, közli a lakóhelyüket és a kötetben szereplő dalok számával tudatja, hogy mely dalok kitől származnak. Hetvenhárom adatközlő, huszonhét bihari községből szerepel a kötetben.

Zenei mutatók címszó alatt elsősorban a zenei szakemberek kapnak tájékoztatást, míg a témák szerinti szövegmutató a tematikus válogatást könnyíti meg. A szakmailag csoportosított dalok fő típusai: pásztoralok, betyáralok, rabénekek, majd a balladák, hírverések után a munkásdalok, summás, napszámok, aratómunkás, béres, kubikus, gyári munkás, éjjeliőr csoportosításban következnek. A katonadalok után az egyéb kategóriába tartozó dalok zárják a sort.

Külön színfoltot jelent a kötetben *Szűcs Sándor*: Régi vándor dudásokról, hegedűsökről c. írása. Csárdabeli muzsikálások, mulatságok hangulatát, virtuositását, a pásztorok és a betyárlegények féktelen táncait idézi, ördögös dudások tudományát ismerteti meg sajátos hangvétellel, izes egyéni ferdulataival. Mindig megcsodálom írásainak különleges humorát, s azt a nagyon széles körű ismeretanyagból táplálkozó ismeretterjesztő hangvételt,

ahogyan letűnt korok egyszerű, de a maguk nemében népi hírességeit közel hozza az olvasóhoz.

Adatközlőkről, népdalközlőkről, népi hangszerekről készült fotók, *Bencze László* felvételei, nagyon jó kiegészítói a kötetnek, a furta hímező- és íróasszony, *Varga Dánielné Juhász Julianna* maga rajzolta hímezsmintáival együtt.

Bencze Lászlóné munkásságának újabb darabja bizonyíték elkötelezettsége mellett, ugyanakkor egy eddig népzenei vonatkozásban kevésbé ismert terület, Bihar népi kultúrájának feltárását megismertetését is segíti. Igen öröndetes lenne, ha a Hajdúság tájainak, a Hortobágyon dalai követhetnek a már megjelent köteteket, s a zene mellett Hajdú-Bihar táncait is összefoglaló gyűjteménnyel találkozhatna az érdeklődő.

Köszönet és dícséret illeti Berettyóújfalu nagyközség Tanácsát lelkes erkölcsi és anyagi támogatásért, s a Bihari Múzeumot az ügy megértő felkarolásáért. Példájuk jogosan érdemel megbecsülést és követést.

Dr. Béres András

ERRE ALÁ A BARANYA SZÉLÉN

50 népdal Berze Nagy János gyűjtéséből. Szerkesztette és a dalok lejegyzését áigazította: *Várnai Ferenc*.

(Közreadta a Baranya megyei Népművelési Tanácsadó, a berkesdi, a bicsérdi, a nagyharsányi, a nagykozári, a nagypeterdi, a pellérdi és a szentlőrinci községi tanácsok, valamint a Szentlőrinc-Tarcsapusztai ÁG. anyagi támogatásával. Pécs, 1979. 102 old.)

A Berze Nagy János hagyaték kimeríthetetlen tárháza a népzene-kultúrájának is megújító forrása. Ezt bizonyítja az az ötvenegy, a Dél-Dunántúlra jellemző dal, amelyet Várnai Ferenc zenekutató és a hagyományörzés-megújítás munkása a mai felfogásnak – a régi elemek megőrzésével – megfelelően igazított ki. Berze Nagy János kétszáz dalából Várnai Ferenc jól választott. Ezekben a dalokban a hagyományos, archaikus elemek sajátosan ötvöződnek azzal a kultúrkörrel, amelyben a harmincas évek derekán éltek és amelyben a múlt és jelen sokszínű képe tűnik elénk.

Az átigazított a baranyai hagyományok és népzenei stílusok ismeretével, az összehasonlító népzene-kutatás eredményeinek felhasználásával történt és Várnai Ferenc újjáalkotó munkáját dicséri. A dalok tiszta, világos kottázása, az igen jó minőségű kiállítás és formátum a könnyű kezelhetősége és ennek megfelelően a szíves használatot fogja minden bizonylat elősegíteni. A kötetben közölt számos, jó kiállítású fénykép (*Láng Oszkár* és *Várnai Ferenc* felvételei) szinte leletmentő értékű (pl. a tésényi díszes tornác vagy a szaporcai templom harangja).

Várnai Ferenc új munkája méltán tükrözi azt az erőfeszítést, amellyel a magyar zenetudomány a múlt dallamait mindnyájunk kincsévé igyekszik tenni.

Krisztián Béla

1982/3

HONISMERET

1763
8 1 JYO 2861

HONISMERETI BIBLIOGRÁFIA

Ary Rózsa: Harmincéves a szarvasi Dózsa Termelőszövetkezet, 1948–1978. Orosháza, 1979. 24 old.

Árkádia. Szerk.: *Dankó Imre*. Debrecen, 1978. 297 old. Antológia a Déri Múzeum Baráti Köre fennállása 50. évfordulója alkalmából.

Barna Enikő: A kispaládi pokróckészítés szakszókinése. Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok 8. Szerk.: *Hajdú Mihály*: Kiadja az ELTE Magyar Nyelvtörténeti és Nyelvjárási Tanszéke, valamint az MTA Nyelvtudományi Intézete. Bp. 1981. 45 old.

Bárány Ferenc: A viharsarki munkásmozgalom az ellenforradalmi rendszer első évtizedében. Akadémiai, 1982. 290 old.

Berlász Jenő: Az Országos Széchényi Könyvtár története. Kiadja az OSZK., 1981. 555 old.

Békés megyei útikönyv. Szerk.: *Czeglédi Imre*. Panoráma, 1981. 174 old.

Börzsöny–Cserhát. Szerk.: *Szatmári Tamás*. Sport, 1982. 352 old.

Budapesti utcajegyzék, 1981. Összeállította: *Károly István*. Panoráma, 1982. 592 old.

Csapody István: Védett növényeink. Gondolat, 1982. 346 old.

Csilléry Klára, K.: A magyar népi lakáskultúra kialakulásának kezdetei. Akadémiai, 1982. 390 old.

Csizmadia Imre: Pirkadtától delelőig. Magvető, 1982. 580 old.

A szerző azt írja le, amit megért a vásárhelyi pusztán, a tanyák világában a század elején.

Dercsényi Dezső: A mai magyar műemlékvédelem. Gyorsuló idő. Magvető, 1980. 252 old.

Ecsedy István – Kovács László – Maráz Borbála – Torma István: Békés megye régészeti topográfiája. A szeghalmi járás. Akadémiai, 1982. 400 old. Az őskortól a török kor végéig terjedő időből összesen 1116 lelőhely legfontosabb adatait tartalmazza.

Fazekas Tibor: Hertelendyfalva és Sándoregyháza keresztnevei (1899–1960). Magyar Személynévi adattárak 39. Szerk.: *Hajdú Mihály*. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkuató Munkaközössége. Bp. 1981. 38 old.

Fevér Piroska: A szőlő- és bortermelés Magyarországon 1848-ig. Akadémiai, 1981. 358 old.

Folklor és mindennapi élet. Szerk.: *Niedermüller Péter*. Kiadja a Népművelési Intézet. Folklor–Társadalom–Művészet 7. Bp. 1981. 219 old.

Hoppál Mihály: A mindennapi folklórtények tipológiája, *Szabó László*: A paraszti olvasás és a folklór, *Klaniczay Gábor*: Trágárság és civilizáció, *Fejős Zoltán*: A házassági hirdetések: példa a mai folklór mindennapjaira, *S. Nagy Katalin*: A paraszti kultúra tárgyainak továbbélése, *Zelnik József*: A folklórizmus a hírszolgálatban, *Lammel Annamária*: Az interperszonális kapcsolatok ritusai, *Niedermüller Péter*: A mindennapok folklórja avagy a folklór mindennapjai.

Források a borsodi és miskolci munkásmozgalom történetéhez. Szerk.: *Román János*. 3. kötet

1930–1938. Összeállította: *Beránné Nemes Éva*.
Kiadja a Miskolc Megyei Város VB. 1980. 541 old.

Fülöp László: Kaposvár utca neveinek névtani vizsgálata. Magyar Névtani Dolgozatok 17. Szerk.: *Hajdú Mihály*. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkutató Munkaközössége, Bp. 1981. 32 old.

Gábor István: Budapesti képeslapok. Gondolat, 1982. 300 old.

A gazdagon illusztrált kötetben a szerző a főváros 25 nevezetese épületének történetét mutatja be, főlépüléseiktől napjainkig. Egyebek közt ismerteti a budai Várpalotát, az egykori Kúriát, az Akadémia és a Nemzeti Múzeum történetét.

Hajdú Mihály: Nyelvjárástörténeti szövegek és főljegyzések a XVIII–XIX. századi Orosházáról. Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok 7. Szerk.: *Hajdú Mihály*. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvtörténeti és Nyelvjárási Tanszéke, valamint az MTA Nyelvtudományi Intézete, Bp. 1981. 99 old.

A kiadvány jelentős mennyiségű néprajzi ismeretanyagot is tartalmaz a jelzett időszakból.

Hamar Imre: A nagyalásonyi Táncsics Mgtsz három évtizede, Veszprém, 1978. 172 old.

Hegedűs Kálmán: Negyedszázad a szövetkezeti mozgalom járszadányi történetéből. Szolnok, 1978. 180 old.

Iván László: Kecel személynevei. Magyar Személynévi Adattárak, 40. Szerk.: *Hajdú Mihály*. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkutató Munkaközössége, Bp. 1981. 167 old.

Juhász Imre: Hajdúszoboszló. Panoráma, 1981. 86 old.

Kétszáz néprajzi előadás vázlata: Írta és összeállította: *Balassa István és Regdonné Bagi Mária*. Kiadja a TIT. 1981. 232 old.

Kiss László – Kiszely Gyula – Vajda Pál: Magyarország ipari műemlékei. Szerk.: *Szabadvári Fe-*

renc. Kiadja az Országos Műszaki Múzeum. Bp. 1981. 237 old.

Knausz Ágnes: Kutya- ló- és szarvasmarhanevek Miklósfalván. Magyar Névtani Dolgozatok 16. Szerk.: *Hajdú Mihály*. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkutató Munkaközössége, Bp. 1981. 37 old.

Kocsis Ilona: Dunavecse keresztnevei (1737–1895). Magyar Személynévi Adattárak 42. Szerk.: *Hajdú Mihály*. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkutató Munkaközössége, Bp. 1981. 65 old.

Kolta János: Baranya megyei útikönyv. Panoráma, 1981. 290 old.

Kovács Endre: Doroszló hiedelemvilága. Fórum Könyvkiadó, Újvidék, 1982. 327 old.

Köpeczi Béla: Döntés előtt. Akadémiai, 1982. 289 old.

Az ifjú Rákóczi Ferenc személyiségének kialakulása, eszméinek formálódása a gyermekkortól a bécsújhelyi börtönig.

Kőváry E. Péter: Kétsopronyi krónika. Egy termelőszövetkezet három évtizedének dokumentumai. Kétsoprony, 1980. 205 old.

Kriszt György: Nagycenk. Corvina, 1982. 90 old.

Magyar András: Adalékok Borsod-Abaúj-Zemplén megye és Miskolc olvasóköreinek megszűnéséhez és a szakszervezeti könyvtárak megalakulásának kezdeteihez: 1945–1948. Kiadja az SZMT Miskolc, 1981. 32 old.

Makó az első felszabadult magyar város III. Szerk.: *Dr. Korom Mihály*. Kiadja a Városi Tanács, 1981. 406 old. és 16 old. kép.

Tanulmányok a város életének 1948–1962 közötti időszakából: *dr. Tamasi Mihály*: A szocialista építés kibontakozása és Makó társadalmi-politikai életének fejlődése, *dr. Szentpéteri Imre*: A közigazgatás a szocialista átalakulás útján, *Holász Péter*: A mezőgazdaság szocialista átszervezése és fejlődése,

Pósa Lajos: A kertészváros iparosodása, *dr. Orkányi Ede:* Makó kereskedelme, Vendéglátás és idegenforgalom, *dr. Gottl Frigyes:* A város oktatási és művelődési viszonyai, szociális és sportélete, *dr. Tóth Ferenc:* Dokumentumok.

Matijevics Lajos: A jugoszláviai Ferenc-csatorna víznevei. Magyar Névtani Dolgozatok 23. Szerk.: *Hajdú Mihály.* Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkutató Munkaközössége, Bp. 1981. 69 old.

A mezőgazdaság szocialista átalakulása Magyarországon. Szerk.: *Vas Henrik.* Kiadja a Magyar Történelmi Társulat és a Szolnok megyei Tanács, Szolnok, 1981. 183 old.

A Túrkevényen ebben a témakörben tartott tudományos ülésszakon elhangzott előadások szövege.

Mészárosné Varga Mária: Falucsúfolók a tapolcai járásban. Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok 6. Szerk.: *Hajdú Mihály.* Kiadja az ELTE Magyar Nyelvtörténeti és Nyelvjárási Tanszéke, valamint az MTA Nyelvtudományi Intézete, 1981. 35 old.

Miskóczy Lajos: A poroszlói Magyar–Szovjet Barátság Termelészövetkezet harminc éve, 1949–1979. Poroszló, 1979. 165 old.

Murádin Jenő: A Ferenczy művészcsalád Erdélyben. Kriterion–Corvina. 1981. 138. old.

Nagy Géza: A bodrogközi Karcsa állatnevei (1959–1979). Magyar Névtani Dolgozatok 22. Szerk.: *Hajdú Mihály.* Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkutató Munkaközössége, 1981. 43 old.

Nagy Katalin, S.: Lakásmód, lakáskultúra Telkibányán, 1975–1978. Kiadja a Népművelési és Propaganda Iroda, Bp. 1981. 187 old.

Lengyel Zsúza: Mezőgazdaság, szövetkezetek, parasztság a hetvenes években. Kossuth, 1982. 186 old.

Levárdy Ferenc: Sümeg, Plébániatemplom. Tájak, korok, múzeumok, 1981. 16 old.

Népmismereti Dolgozatok, 1981. Szerk.: *dr. Kós Károly* és *dr. Faragó József.* Kriterion, 1981. 265 old.

Egyed Ákos: Tájéttörténetírás, *Kós Károly:* A rajz szerepe a néprajzkutatásban, *Rab János–Tankó Péter–Tankó Magdolna:* Népi növényismeret Gyimesbükön, *Bányai János:* Népies bányászok a Székelyföldön, *Mózes Teréz:* Ermelléki borpincék, *Végh Olivér:* Erdélyi hólyagos edények, *Bura László:* Az utolsó szatmári mézeskalácsos, *Szabó Bálint:* Az étkezés rendje Nyárádszentimrén, *Keszeg Vilmos:* A mezősegi Detreheuntelep népi gyógyászata, *István Lajos:* Korondi vásárok, *Balázs Lajos:* Párválásztás Csikszentdomokoson, *Faragó József:*

Téli legényünnepek a kalotaszegi Kiskapuson, *Barabás László:* Hesspávázás és királynézés a Sóvidéken, *Ráduly János:* A kibédi szolgák őszentendei búcsúja, *Demény István Pál:* Kisérlet László király kerlési kalandjának összehasonlító vizsgálatára, *Seres András:* Erdők, vizek csodás lényei Háromszéken és a környező vidékeken, *Daczó Árpád:* A gyimesi rekegő, *Dánielisz Endre:* Szendrey Zsigmond nagyszalontai évei, *Cseke Péter:* A Falvak Népe Falvak Dolgozó Népe c. lap néprajzi bibliográfiája, 1945–1980.

Névtani Értesítő 5. Szerk.: *Hajdú Mihály* és *Mező András.* A Névkutató Munkaközösség időszakos kiadványa, Bp. 1981. 116 old.

A tartalomról: *Mező András:* Móregyháza–Nyíregyháza? *Szabó József:* Nagykónyi község nevének eredetéről, *Reuter Camillo:* Ipp és Ipacs, *Péter László:* Szőreg neveihez, *Bachát László:* Földrajzi nevek és intézménynevek az ifjúsági nyelvben, *J. Soltész Katalin:* Személynevek az intézménynevekben, *Borsa Iván:* Nemesi előnév, *Villányi Péter:* Névcsőfűlők Galgamácsáról, *Kiss Jenő:* A népi és hivatalos névadás a madárnevekben. *J. Papp Zsuzsanna:* Madárnevek középkori helyneveinkben, *Hajdú Mihály:* Névtani témájú kéziratok a Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattárában.

Ortutay Gyula: A nép művészete. Gondolat, 1981. 418 old.

A kötet szerkesztői – *Bodrogi Tibor* és *Dömötör Tekla* – Ortutay népművészetről és népköltészetéről szóló legfontosabb elméleti és módszertani írásait gyűjtötte össze. A kötetet Ortutay életművének teljes bibliográfiája egészíti ki.

Pakuts Béla: Küzdelmek és eredmények. A lipói Béke öre Mgtsz 30 éves történetéből 1948–1978. Lippó, 1979. 300 old.

Paulusz Julianna: Szarvasmarhanevek Nagykanizsa környékén. Magyar Nyelvtani Dolgozatok 20. Szerk.: *Hajdú Mihály.* Kiadja az ELTE Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkutató Munkaközössége, Bp. 1981. 19 old.

Pécsi István: Küzdelem a közösért. Az abasári termelészövetkezeti mozgalom húsz esztendejének áttekintése. Abasár, 1980. 59 old.

Péter László: Szeged, Panoráma, 1981. 215 old.

Romsics Ignác: Ellenforradalom és konzolidáció. Magyar História. Gondolat, 1982. 288 old. A Horthy-rendszer első évtizede.

Schlett István: „Minden változásért, újért kiált itt!” Magyar História, Gondolat, 1982. 224 old.

A könyv bemutatja, hogy a dualizmus évtizedeiben hogyan fogadták a különböző szocialista irányzatokat a kor magyar politikusi és tudósai. Feltárja a marxizmus megerősödését munkásosztá-

lyunk szervezeteiben, vázolja a szociáldemokrácia politikai és tudományos eredményeit.

Schram Ferenc: Magyarországi boszorkányperek 1529–1768. III. kötet. Sajtó alá rendezte: Nagy Iлона és Tárkány Szűcs Ernő. Akadémiai, 1982. 300 old.

Szabó László: Jászság. Magyar Néprajz. Gondolat, 1982. 328 old.

Szentgotthárd. Szerk.: Kuntár Lajos és Szabó László. Kiadja a Nagyközségi Tanácsa. 1981. 771 old.

Helytörténeti, művelődéstörténeti és helyismereti tanulmányok.

A szenvedelmes kertész rácsudálkozásai. Magyar Hírmondó, Magvető, 1982. 556 old.

Oklevelek, adománylevelek, periratok, összeírások, szőjegyzékek, füveskönyvek, útleírások, krónikák adnak képet a magyar kertművelés ezer esztendejéről.

Sz. Lukács Imre: Három évtized a Szeged Kis-kundorozsmai József Attila Termelőszövetkezetben, 1949–1979. Kiadja a Tsz, 1979. 37 old.

A szocialista brigádok életének megörökítése, története megírása I. A Szolnok megyei Művelődési és Ifjúsági Központ honismereti-üzemertörténeti módszertani kiadványa. Szolnok, 1981. 51 old. (kézirat gyanánt).

Dr. Zádor Béla: A szocialista brigádok életének megörökítése, története, megírása. Mohácsi László: A Tiszamenti Vegyiművek Radnóti Miklós Szocialista Brigádjának története, Szikszai Róbertné: A Martfői Tisza Cipőgyár Várnai Zseni Szocialista Brigádjának története.

Szocialista brigádok története. A Szolnok megyei Művelődési és Ifjúsági Központ honismereti-üzemertörténeti módszertani kiadványa. Szolnok, 1981. 38 old. (Kézirat gyanánt).

Molnár László: A kenderési November 7. Tsz Béke Szoc. Brigádjának története, Hegedűs Józsefné: A kunhegyesi Közép-tiszavidéki ÁFÉSZ Tyeszkova Szocialista Brigádjának története.

Tíz éves a Tiszazug kutatása. Szerk.: Szabó László. Szolnok, 1981. 263 old.

Tolna megye földrajzi nevei. Szerk.: Végh József, Ördög Ferenc, Papp László. Akadémiai, 1981. 840 old.

Tóth Éva: Letenye és Sornás kutyanevei. Magyar Névtani Dolgozatok 18. Szerk.: Hajdú Mihály. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszék-csoport Névkutató Munkaközössége, Bp. 1981. 30 old.

Tüskés Tibor: Szántód az irodalomban. Pano-ráma, 1981. 106 old.

Varga-J. János: Szervitorok katonai szolgálata a XVI–XVII. századi dunántúli nagybirtokon. Értekezések a történeti tudományok köréből. Akadémiai, 1981. 203 old.

Váradi Gyula: A szeghalmi termelőszövetkezet három évtizede. Szeghalom, 1980. 192 old.

Verancsics Antal: Memoria rerum. Sajtó alá rendezte, az utószót és a jegyzeteket írta: Bessenyei József. Magyar Helikon, 1981. 188 old.

„A Magyarországon legutóbbi László király fiának legutóbbi Lajos királynak születése óta esett dolgok emlékezete: 1504–1566.”

Vésztről indult. Sinka István pályakezdése. Bé-késcsaba, 1981. 156 old.

A kötet anyagát válogatta és a jegyzetekkel ellátta Miklya Jenő.

Vonzáskörzetek–Agglomerációk I. Szerk.: Rechnitzer János. Az MTA Dunántúli Tudományos Intézetének kiadványa, Akadémiai, 1982. 315 old.

A kötetben szereplő tanulmányok a pécsi agglomeráció fejlesztésének megalapozását szolgálják.

Vukovics Sebő: Visszaemlékezései 1849-re. Sajtó alá rendezte, az utószót és a jegyzeteket írta: Katona Tamás. Magyar Helikon, 1982. 243 old.

Zilahi Lajos: Regionális köznyelvi szövegek Orosházáról. Magyar Csoportnyelvi Dolgozatok 9. Szerk.: Hajdú Mihály. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvtörténeti és Nyelvjárási Tanszéke, valamint az MTA Nyelvtudományi Intézete. Bp. 1981. 71 old.

Zobor-vidék népzeneje. Összeállította: Ujhelyi Tiborné. Kiadja a Veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtár, 1981. 69 old.

Kedves olvasónk!

A HONISMERET című folyóirat az elmúlt esztendőben utcán is árusított lappá vált, ugyanakkor elő is lehet rá fizetni. Tehát azok a személyek, szakkörök, iskolák, művelődési közösségek, akik csak nemrég kapcsolódtak be a Honismereti mozgalomba, vagy éppen ezután kívánnak honismereti témákkal foglalkozni, a hírlapkézből postahivatalokban és a Posta Központi Hírlapirodában (Budapest, V., József nádor tér 1., Levélcím: Budapest 1900) közvetlenül vagy postautalványon, vagy a KHI 215–96162 pénzforgalmi jelzőszámra való átutalással fizethetnek elő a HONISMERET-re. Javasolja Ön is a szülőföldjüket, vidéküket, városukat, falujukat, üzemüket, termelőszövetkezetüket, iskolájukat szerető, annak múltja és jelene iránt érdeklődő, vagy azzal foglalkozni kívánó ismerőseinek, munkatársainak, barátainak, hogy fizessenek elő a Honismereti mozgalom sokoldalú, tartalmas és 1982-től új köntösben megjelenő folyóiratára, a HONISMERET-re.

**HONISMERETI
BIBLIOGRÁFIA**

Adatok Szolnok megye történetéből I. Kiadja a Megyei Levéltár, Szolnok, 1980. 654 old.

Adatok a XVII. kerület volt községeinek településtörténetéhez. Szerk: *Dr. Bartók Albert*. Kiadja a Rákosmenti Helytörténeti Gyűjtemény, 1981. 55 old. (Kézirat gyanánt)

Rákoscaba, Rákoskeresztúr, Rákosliget, Rákoshegy és a jelenlegi kerület XX. századi történetével foglalkozik ez a kötet, amely segédkönyvnek készült a kerület történetének tanításához.

Árszabások a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltárban (1625–1849). Összeállította: *Högye István* és *Seres Péterné*. Borsodi Levéltári Füzetek, 12. Miskolc 1980. 125 old.

Arany János: Népies politikai cikkek (1848). Gondolkodó magyarok. Magvető, 1982. 88 old.

Balogh Ödön: Cigány gyermekek a Kiskunságon a benépesítés korában. Kiadja a BKK Megyei Pedag. Továbbképző Int. Kecskemét, 1981. 38 old.

Bárány Ferenc: A viharsarki munkásmozgalom az ellenforradalmi rendszer első évtizedében. Akadémiai, 1982. 316 old.

Béres András: Arra van egy kőhid rakva... Mezőgazdasági, 1982. 210 old.

Hortobágyi és hajdúsági pástortörténetek.

Bebesi Károly: A munkások városa. Kiadta a Komló Város Tanácsa, 1981. 147 old.

Böloni Farkas Sándor: Naptőredék (1835–1836). Gondolkodó magyarok. Magvető, 1982. 88 old.

A Csalóközi Múzeum Híradója 1981/4. 22 old.
Kovács László: Emlékszobák a csütörtöki és a

légi iskolában, *Mag Gyula*: A Múzeumbarátok klubja, *Marcell Béla*: Megjött a szép karácsony.

A Csalóközi Múzeum Híradója. 1982/1. Dunaszerdahely, 1982. 24 old.

A kétnyelvű kiadvány tanulmányai: *Mag Gyula*: Eredményeiről és céljairól, *Marcell Béla*: A Csilizköz és lakói 1. *Patás, Kovács László*: Emlékszobák a várkonyi, bősi és csilizradványi iskolában.

Csokonai Vitéz Mihály beszédei (1795–1804) Gondolkodó magyarok. Magvető, 1982. 88 old.

Csongrád megye a népi demokratikus átalakulás éveiben. Kiadja az MSZMP Csongrád megyei Bizottsága, a Csongrád megyei Tanács VB és a TIT Csongrád megyei Szervezete, Szeged, 1981. 585 old.

Csongrád megyei Honismereti Híradó, 1981. Kiadja a HNF Csongrád megyei Bizottsága és a Csongrád megyei Továbbképzési és Módszertani Intézet, Szeged, 1981. 185 old.

A tartalomról: *Molnár Sándor*: Honismeret-szocialista tudatformálás, *Szántó Imre*: Helytörténet-honismeret: a hazaszeretetre való nevelés egyik jelentős tényezője, *Szabó István*: Az agrárviszonyok forradalmi-demokratikus megváltoztatásának sajátosságai Dél-Alföldön, *Tamasi Mihály*: A kisáru-termelő parasztság történelmi útja a felszabadulás után, *Belényi Gyula*: A mg-i népesség iparba válásának néhány kérdése a MDP iparosítási politikájának időszakában, *Giday Kálmán*: A szegedi régió kialakulása a XIX. sz. első felében, *Herczeg Mihály*: Az ellenség kártétele Vásárhelyen 1849. VIII. 3., *Eszényi László*: A csongrádi Vörös Csillag Mgtsz történetéből, *Csenke László*: Együtt a nemzetiségekkel, *Dudás Lajos*: Aratási szerződés 1876-ból, valamint részletek a VII. Csongrád megyei Honismereti Táborban készült munkákból.

Csorba Csaba: Esztergom. Panoráma, 1982. 207 old.

Czukás István: Vajda János és a nemzetiségi kérdés. Irodalomtörténeti Dolgozatok JATE, Szeged, 1980. 17–69. old.

Dallos Attila: Miskolc, Panoráma, 1982. 158 old.

Diósszilágyi Sámuel: A makói szervezett munkások Petőfi diákkörének története. A Makói Múzeum Forráskiadványai 5. Makó, 1982. 38 old.

Diósszilágyi Sámuel dr.: Orvosi intelmek (Hasonmás). Kiadja a József Attila Múzeum, Makó, 1982. 46 old.

Diósszilágyi Sámuel: Vásárhelyi Kálmán emlékezete. A Makói Múzeum Forráskiadványai. 6. Makó 1982. 18 old.

Dörnyei László: Magyarságismeret. Kiadja az anyanyelvi Konferencia. 1980. 71 old.

Előmunkálatok a Magyarság Néprajzához 10. Szerk: *Hoppál Mihály* és *Novák László*. Kiadja az MTA Néprajzi Kutató Csoportja, Bp. 1982. 395 old.

A kötet a halottkultusz témaköréből közöl 32 tanulmányt.

Erdélyi István: Az avarság és kelet a régészeti források tükrében. Akadémiai, 1980. 320 old.

Hajdúsági Farsang. Szerk: *Kiripolszky Károly*. Közg. és Jogi Könyvkiadó, 1981. 117 old.

Henics Zoltán: Az „Őrség” Termelőszövetkezet története, Őrszentpéter, 1979. 99 old.

Heves és Külső-Szolnok megye dézsmajegyzéke, 1548. Közzéteszi: *Bán Péter*, Szerk.: *Kovács Béla*. A Heves megyei Levéltár Forráskiadványai. Eger, 1981. 170 old.

Honismereti emlékszám: Összeállította: *Cseppentő Miklós* és *Horváth Attila*. Szerk.: *Horváth Attila*. Kiadja a Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ, Szolnok, 1980. 120 old.

Oláh János: A honismereti mozgalom a HNF Politikai mozgalmi munkájának szerves része, *Kormos Sándor*: Közművelődés és szocialista hazafiság, *Kiss Antal*: meditáció a honismereti mozgalom 20. évfordulóján, *Ecski Jánosné*: A Versegly Ferenc Megyei Könyvtár helyismereti tevékenysége, *Tóth Tibor*: A levéltár tevékenysége a megye honismereti mozgalmában, *Cseppentő Miklós*: Honismereti-helytörténeti munka a művelődési otthon jellegű intézményekben, *Győri Jánosné*: Honismereti tevékenység Jászakiséren 1976–1980, *Antal Károlyné*: Az abádszalóki honismereti szakkör 10 éve, *Váradi Zoltán*: A jászkáohalmi „Horváth Péter” Honis-

mereti szakkör történetéből, *Győri János*: A jászakiséri Csete Balázs honismereti szakkör 10 éves történetét, *Kulcsárné Hercegh Edit*: Helytörténeti munka Fegyverneken, *Hagymásy Sándor*: A tőrkevei honismereti szakkör 5 éve, *Bánóczy Lajos*: Az ifjúság részvétele a Honismereti, helytörténeti munkában, *Veresegyházi Károlyné*: A tanulóifjúság részvétele a honismereti munkában, *Tóth Jenőné*: A TIT tevékenysége a megye honismereti munkájában.

A Huszadik század körének történetfelfogása. Válogatta, sajtó alá rendezte és a bevezető tanulmányt írta *Pók Attila*. Gondolat, 1982. 433 old.

23 tanulmányt tartalmaz az a kötet.

Illyés Gyula: Ki a magyar (1939). Gondolkodó magyarok. Magvető, 1982. 68 old.

István király intelmei (1013–1015) Gondolkodó magyarok. Magvető, 1982. 80 old.

Kátai Ferenc: Tát története, 1181–1981. Kiadja a Nagyközségi Közös Tanács megbízásából a Komárom megyei Lapkiadó Vállalat, 1981. 95 old. és 12 old. kép.

Kiss Jenő: Nyelvjárási tanulmányok. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai, 1981. 55 old.

Kovács Gergelyné: Debrecen, Panoráma, 1982. 219 old.

Kovács József László: A kiskunlacházi Kiskun Mgtst első két évtizede (1960–1980). Kiskunlacháza, 1981. 129 old.

Kőműves Márta: Külváros a belvárosban. Kiadja a Műveltségkutató Intézet, 1980. 58 old.

Tanulmány egy belvárosi irodaház takarítónőről.

Krasznohorkai Géza: Gyula. Kiadja a Városi Tanács, 1981. 32 old.

Kriszt György: Nagycenk. Corvina, 1982. 33 old.

Krúdy Gyula: A kápolnai földosztás (1919) Gondolkodó magyarok. Magvető, 1982. 56 old.

László Gyula: Ötven rajz a honfoglalókról. Móra, 1982. 105 old.

A magyar irodalom története 1945–1975. 4. kötet: A határon túli magyar irodalom. Akadémiai, 1982. 390 old.

A Magyarok Története. Tarik-i Ungürüz. Fordította, a jegyzeteket és az utószókat írta *Blaskovics József*. Magvető, 1982. 521. oldal.

Két, törökből fordított oszmán történeti munka a magyar nép történetéről.

Marx, Karl–Engels, Friedrich: A magyar szabad-ságharcról. Kossuth, 1982. 96 old.

Mikszáth Kálmán: Jókai Mór élete és kora. Szépirodalmi, 1982. 376 old.

Műszaki nagyjaink 4. Szerk.: *Pénzes István.* A Gépipari Tudományos Egyesület kiadása. Bp. 1981. 340 old.

Ez a kötet a hazai reneszánsz gépészet és a repülés úttörőivel, valamint a matematika, a fizika és a kémia alkotóiról közöl tanulmányokat. *Pénzes István:* Verancsics Fausztusz, *Rév Pál:* Schwarz Dávid, *Varga József dr.:* Kármán Tódor, *Ádám András dr.:* Neumann János, *Abonyi Iván dr.:* Zemplén Győző, *Székelyfalvi-Nagy Zoltán:* Zemplén Géza.

Műszaki nagyjaink 5. Szerk.: *Pénzes István.* A Gépipari Tudományos Egyesület kiadása, Bp., 1981. 443 old.

Ez a kötet a magyar gépészet alkotóival, egyetemi oktatókkal foglalkozik. *Dr. Terplán Zénó:* Hermann Emil, Hermann Miksa, Cserháti Jenő, Bartel János, Schimanek Emil, Galamb József; *Vajda Pál dr.:* Nemetz József Ker. János, *Dischka Győző dr.–Zorkóczy Béla dr.:* Rejtő Sándor, *Kiszely Gyula:* Edvi Illés Aladár, *Lehoczky László dr.:* Szabó Gusztáv, *Keller Bence:* Lechner Egon.

Nádasdy Lajos: A pápai községház története, 1817–1931. Kiadja a Veszprém megyei Tanács V. B. 1981. 268 old.

Nemesi László: „Minő impertinencia!” Kiadja a TIT Békés megyei Szervezete, Békéscsaba, 1981. 22 old.

Áchim L. András halála a korabeli sajtó tükrében.

Nemzetiségi falvak a Bükk hegységben. Szerk.: *Viga Gyula.* Kiadja a TIT BAZ megyei Szervezete, Miskolc, 1981. 69 old.

Tóth Emília: Eredmények és feladatok a magyarországi szlovákok népi kultúrájának kutatásában, *Veres László:* A bükk-i szlovák falvak településtörténeti vázlata, *Mádai Gyula:* Az erdő szerepe a bükk-i falvak népének életében, *Orlitzki Károly:* Hagományos foglalkozás Répáshután, *Mács Ildikó:* Ember- és természetfölötti lények Répáshuta hiedelemvilágában.

A népdalkutató Bartók Béla Békés, Arad és Bihar megyékben. Szerk.: és bev.: *Csende Béla.* Kiadja a békéscsabai Rózsa Ferenc Gimnázium. 1981. 143 old.

Névtani Értesítő 6. Szerk.: *Hajdú Mihály és Mező András.* Kiadja az ELTE Névkutató Munkaközössége, Bp. 1981. 116 old.

Fehértői Katalin: Boda–Bodos–Bodamer, *B. Gergely Piroksa:* A személynevek összehasonlító vizsgálatának lehetőségei a magyar névtanban, *Haj-*

dú Mihály: Békés megyei apaállatnevek 1925–1934 között, *Kristó Gyula:* Nyíregyháza kialakulástörténetének problémái, *Koroknay Gyula:* A Nyír Anonymusnál, *Talos Géza:* Fadd esetleg inkább Fokod lenne? *Kálmán Béla:* Madárnévi eredetű helységnév-e a Ludvég? *Mizser Lajos:* Mozdonynevek, *Bachát László:* A tulajdonnév mint mondatrész, *Rácz Endre:* A tulajdonnév grammatikája, *Mizser Lajos:* Jókai Álneve, *Mező András:* Korona, *Udvari István:* Egy nap a felszabadulás utáni helynévadás történetéből, *Mező András:* Kiss Lajos mint helynévkutató.

Nógrád megyei statutumok a XVII. XIX. században. Összeáll: *Nékám Edit, Schneider Miklós.* Kiadja a Nógrád megyei Levéltár. Salgótarján, 1981. 92 old.

Ózd–lakóhelyünk. Az Ózdi Népművelési Intézmények Honismereti Körének Evkönyve, 6. Ózd. 1981. 151 old.

A tartalomból: *Dobosy László:* Ragadványnevek Ózdon, *Nagy Károly:* Bányászok Somsálypusztán, *Kovács Károlyné:* Uzemétkeszítés az Ózdi Kohászati Uzemekben, *Kurucz Tibor:* Munkaszervezeti feladatok a balesetek megelőzésére, *Vass Tibor:* Anekdoták a kohászati üzemek dolgozóinak életéből, *Dobosy László:* Móricz Zsigmond városunkban, *Uő.:* A putnoki polgári iskolába járás Ózdról, *Hacsi Lajos:* Helytörténeti órák az ÓKU Gyártörténeti Múzeumában, *Saffarik Gyula:* Irodalmi és képzőművészeti barangolások a barkók földjén, *Molnár Mihály:* Luca-napi szokások Bánrévén.

Ördög Ferenc: Zala megye helységneveinek rendszere. Magyar Névtani Dolgozatok 12. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkutató Munkaközössége. Szerk.: *Hajdú Mihály.* Bp., 1981. 23 old.

Palotai Krónika. A csanádpalotai Kelemen László Művelődési Ház honismereti körének lapja. 1982. március 15 old.

Bazsó Dénes: A cselédlányokról és a kisbíróról, *Pánczél Józsefné:* A nők foglalkoztatása Csanádpalotán és Kövegyen.

A Pécs Fehérhegyi Általános Iskola 25 éves története. Szerk.: *Bednár Imre.* Kiadja az iskola, 1981. 150 old.

Romsics Ignác: A Duna–Tisza köze hatalmi-politikai viszonyai 1918–1919-ben. Akadémiai, 1982. 199 old.

Schlett István: A szociáldemokrácia és a magyar társadalom 1914-ig. Gondolat, 1982. 292 old.

Somogyi Honismereti Híradó 1981/2. Kiadja a Somogy megyei Tanács V.B. művelődésügyi osztá-

lya és a Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár. Kaposvár, 1981. 134 old.

Dr. Magyar Kálmán: Egy középkori falu, mezőváros képe a Dél-Balaton vidékén, *dr. Bogdán Tibor:* Varjaskér történelmi emlékei, *Horváth József:* Egyházi viszonyok a déli Balaton-parton a XVIII. század közepén, *Nagy Károly:* A siómarosi Kosuth-szobor története, *Nagy János:* Pusztulásra ítélt földrajzi neveink megmentéséért!, *dr. Sági Károly:* Adatok a Kis-Balaton halászatának történetéhez, *Dégi Zoltán:* A halászat jelentősége Ordacsehi lakóinak életében, *Lohr Jenőné:* A kötcei kerbajtról, *dr. Király Lajos:* A Balaton környékének nyelvjárásai, *Piller Dezső:* A Balaton-vidék helységnevei, *Békés András:* A Boglár helységnevé eredete, *Zalánfi Lászlóné:* A IX. Országos Honismereti Akadémiáról, *Berkes Tünae:* Megyei Honismereti Tábor Balatonfenyvesen, *Reöthy Ferenc:* Móricz Béla élete és munkássága, *Matyikó Sebestyén József-Reöthy Ferenc:* Zákonyi Ferencről, *Reöthy F.:* Honismereti munka a síófoki járásban, *Szilágyi János:* A barcsi honismereti körrel.

Sütő András: Gyermekkorom tükörcserepei. Móra, 1982. 114 old.

Szabadfalvi József: Fazekas István és a nádudvari fazekasság. Corvina, 1982. 39. old és 48 kép.

Szabadfalvi József: A megyeszóli festett asztalosmunkák 1735-ből. A Herman Ottó Múzeum Kiadványa, 1980. 62 old.

Szécsényi Honismereti Híradó 1981/1. Kiadja a HNF nagyközségi Bizottsága, A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Baráti Köre helyi csoportja és a Nagyközségi Művelődési Központ Honismereti Munkabizottsága. Szécsény, 1981. 92. old.

A tartalomról: *Ceglédi János:* A Nagyközségi Tanács VI. ötéves fejlesztési terve, *Szert Katalin:* Megemlékezés az 1905. évi Rákóczi-ünnepélyről, *Mikó Ferenc:* Hagyománya van Szécsényben a sajtgyártásnak, *Várkonyi Balázné:* A VII. Megyei Kőrüstalálkozó, 1981. *Horváth Béláné:* Hírek a Múzeumi Baráti Kör életéből, *Antal Károly:* 250 éve halt meg Ifj. Koháry István, Szécsény földesura és újraterelítője, *Nógrádi Sándor:* Történelmi

lecke, *Belitzky János:* Szécsény 1848/49-ben, *Mészáros János:* Hírverés, kuncsaftfogás, vevőcsalogatás, *Reiter László:* A szécsényi gyógyszerész, Az árokháti Lőrinc-monda két feldolgozása, *Antal Károly:* Dolyán mint szomszéd, *Balykó Barnabásné dr.:* Cselédjutalmazással egybekötött szécsényi szántóverseny.

Szénássy Zoltán: Jókai nyomában. Madách Könyvkiadó, Bratislava, 1982. 83 old.

Szűrbi Miklós: Makó városának leírása 1835–1836. A Makói Múzeum Füzetek 22. Kiadja Makó Város Tanácsa VB. Művelődési Osztálya, Makó, 1979. 137 old.

Tanulmányok Pécs város történetéből. Szerk.: *Sándor László.* Kiadja a Baranya megyei Levéltár. Pécs, 1982. 135 old.

Pécs város szabad királyi rangra emelésének 200. évfordulója alkalmából rendezett II. vallástörténeti konferencia előadásai.

Tóth Benedek: Új paraszti életforma a magyar termelőszövetkezetekben. Kiadja a TOT. 1981. 37 old.

Tóth Ferenc: Emlékezés Diósszilágyi Sámuelre. A Makói Múzeum Adattára 3. Makó. 1982. 52 old.

Ujhelyi Tiborné: (összeáll.): Magyar népzene. Ajánló bibliográfia. Kiadja az Eötvös Károly Megyei Könyvtár, Veszprém, 1979. 64. old.

Virágh Józsefné: A komáromi magyar színjátszás története 1792–1918. Komárom megyei Honismereti Kiskönyvtár, Tatabánya, 1981. 55 old. és 8 kép.

Virágvolgyi Márta: Egy magyar parasztprimás Széken. Kiadja a Népművelési Intézet, 1981. 17 old.

Wehner Tibor: Tatai szobrok, emlékművek, emléktáblák. Komárom megyei Honismereti Kiskönyvtár. Kiadja a József A. Megyei Könyvtár, 1980. 83 old.

Rimaszombati rátét

HONISMERETI BIBLIOGRÁFIA

Baranya. Magyarország megyéi. Kossuth, 1982. 160 old.

A Baranyáról szóló kiadvány első kötete egy 19 részből álló és az ország megyéit bemutató sorozatnak. Nem egyszerű idegenforgalmi útikönyv, hanem a megye teljes életét igyekszik bemutatni.

Életszívonalkunk a felszabadulástól napjainkig. Életszívonalfüzetek 1. KSH. Bp., 1981. 64 old.

Életünk. A makói Kun Béla Általános Iskola és Úttörőcsapatának lapja. 1982. 1. sz. 42 old.

Fábrý Zoltán összegyűjtött írásai II. (1926–1929). Madách, Bratislava. 495 old.

Újságcikkek, tanulmányok.

A forradalmi események és a felszabadító harcok emlékéét őrző létesítmények hazánk területén. Kiadta a Magyar Partizán Szövetség, Bp., 1929. 134 old. és 26 tábla.

Gergely András: Egy gazdaságpolitikai alternatíva a reformkorban: a fiúmei vasút. Akadémiai, 1982. 160 old.

A Hajdu-Bihar megyei Levéltár Évkönyve VIII. Szerk.: *Gazdag István.* Debrecen, 1981. 227 old.

Bajkó Mátyás: Adalékok a tiszántúli iskolakultúra felvilágosodás kori történetéhez; *Bényei Miklós:* Bihar megyei észrevételek az 1827. évi tanügyi rendezés bizottmányi munkálathoz; *Lenkey István:* Kézírtatos irodalmi diákújság a debreceni Kollégiumban; *Mervó Zoltánné:* Adatok Bihar megye népoktatásának történetéhez 1868–1876; *Háló Magdolna:* A Csapókerti Iskola története a felszabadulás előtt; *Radics Kálmán:* Művelődési viszonyok Hajdúböszörményben a két világháború között; *Béres András:* Kézírtatos debreceni nyelvemlékek; *Gecsenyi Lajos:* Adatok a tiszántúli és erdélyi kereskedők niürnbergi kapcsolataihoz a XVI. század

második felében; *Makkai László:* Puritánok és bozorkányok Debrecenben; *Ujlaky Zoltán:* A debreceni Kereskedelmi és Iparkamara iparpolitikai törekvései 1911–1918, *Tóth Pál Péter:* A debreceni egyetemi hallgatók mozgalmai, ideológiai-politikai nézeteinek alakulása (1930–1936); *Pásti Judit:* Vámspércs község felszabadulás utáni mezőgazdasága; *Gazdag István:* Debrecen város levéltárának története 1944–1950 között; *Bényei Miklós:* Hajdú-Bihar megye helytörténeti irodalma 1979–1980.

Kmetty Kálmán: Balassagyarmati utcanevek. Kiadta a Balassagyarmati városi Tanács. Balassagyarmat, 1980. 217 old.

Koroknai Ákos–Schlegel Oszkár: A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű és előd vállalatának vizsgádkodása, 1808–1918. VIZDOK, Bp., 1978. 83 old.

Mann Miklós: Trefort Ágost élete és működése. Akadémiai, 1982. 160 old.

Nagyné Köfalvy Enikő: Salgótarján településföldrajza. Szakdolgozat. Soks. 1981. 58 old.

Népesedés–népesség. Életszívonalfüzetek 2., KSH. Bp., 1982. 78 old.

Ómagyar Mária-síralom. Helikon, 1982. 36 old.

Ez a kiadás tartalmazza a kézzel írott szöveg hasonmását, betűhív átiratát, eredeti olvasatát és mai értelmezését, továbbá *Keresztury Dezső* tanulmányát a vers sorsáról.

Palotai Krónika. A csanádpalotai Kelemen László Művelődési Ház honismereti körének lapja. 1982. július. 17 old.

Bazsó Dénes: Az első magyar község felszabadulásáról. *Asztalos P. Kálmán:* Régi községi iratokból, A falu jelenének krónikája.

Réti R. László: A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Részvénytársaság története, 1881–1919. Akadémiai, 1977. 194 old.

Riedl Frigyes: Arany János. Szépirodalmi, 1982. 320 old.

A Szigeti veszedelem és költője. Klaniczay Tibor művei alapján összeállította *Molnár Imre*. A Szigetvári Várbaráti Kör Kiadványai 10., Szigetvár, 1982. 32 old.

Szomszéd Imre: Egy város újjászületése. Balassagyarmat, 1944–1962. Kiadja a Balassagyarmat város Tanácsa. Bgy., 1981. 288 old.

Szvircek Ferenc: Nógrád megye közútjainak története. Salgótarján, 1980. 104 old.

Világ Szépe és Világ Gyönyörűje. Magyarországi román népmesék. Európa, 1982. 334 old.

Az Esztergomi Tanítóképző Főiskola Zsámbékra kihelyezett tagozatán készült honismereti témájú szakdolgozatok jegyzéke (1980–1981)

Balogh Ilona: A televízió szerepe Zsámbék közművelődésében. 1980/4.

Bankó Irén: Hévízgyörki népi játékok. 1980/5.

Baranyai Ágnes: Dömsöd ünnepi szokásainak kialakulása, jelentősége és helye a település mindennapi életében. 1981/7.

Bartalis Piroška: A kisgyermekkor, ifjúkor és lakodalmi szokások a Gyergyói-medencében. 1980/6.

Drobinoha Mária: Vác gazdasági fejlődése a felszabadulás után. 1980/14.

Hamza Éva: Egy 1880 előtt épült zsámbéki népiszobor épületének és történetének dokumentálása. 1980/18.

Hidasi Réka: Nagykőrös mezőgazdasága és állattenyésztése. 1981/16.

Hupek Éva: Szentendre helyismereti bibliográfiája. 1980/19.

Kabai Etelka: Dabas közművelődésének fejlődése a felszabadulástól napjainkig. 1981/19.

Kovács Erzsébet: Kajárpec művelődéstörténete. 1981/29.

Kovács Klára: Cegléd város iskoláinak története. 1980/31.

Lepsényi Katalin: Tárnok társadalmi-gazdasági fejlődése a felszabadulástól napjainkig. 1980/31.

Lovas Györgyi: Alsónémedi történelmi, kulturális, közigazgatási és egészségügyi viszonyai. 1981/34.

Ormándi Erzsébet: A Börzsöny és az Ipoly alsó folyása történelmi, kulturális, közigazgatási és egészségügyi viszonyai. 1980/40.

Panocsa Margit: Ráckeve 1880–1912 között – folyóiratok tükrében. 1980/41.

Petrezselyem Zsuzsa: Nagykőrös növénytermesztése és állattenyésztése. 1980/45.

Riker Éva: Nagymaros község határának dűlőnevei. 1981/44.

Szászi Margit: Lakodalom Kartalon 1920–1940 között. 1980/51.

Vass Éva: Szászhalombatta ipara, annak anyaga és termékei. 1981/60.

Zsigmond Ibolya: Egy település kulturális-irodalmi hagyományai, helye a magyar irodalomban. Cegléd az irodalomban. 1980/61.

Borus Rózsa:

Topolya népszokásai

*(Kiadja a Magyar Nyelv,
Irodalom és Hungarológiai Kutatások
Intézete, a Tartományi Tudományügyi
Önigazgatási Érdekközösség
támogatásával,
Újvidék, 1981., 186 old.)*

Az egyre gazdagabb eredményeket felmutató jugoszláviai hungarológiai kutatások következtében már kezdi érvényét veszteni Bori Imre 1971-ben született megállapítása, mely szerint „mindmáig az a hiedelem él közvéleményünkben, hogy a jugoszláviai magyarságnak nem volt, tehát ma sincs említésre méltó népköltészete”. Az elmúlt évtizedben ugyanis erről a területről nagy számban jelentek meg kitűnő – régebben és főleg újonnan gyűjtött – meséket, dalokat, balladákat, gyermekköltészetet és néphitelt tartalmazó közlések. A szokáskutatás azonban ehhez a seregszemléhez csak az utóbbi években kezd felzárkózni. Így Jung Károly Az emberélet fordulója című könyve máig a legjobb magyar szokásmonográfia.

Most újabb szokásmonográfiának örülhetünk, amikor kézbe vesszük Borus Rózsa Topolya népszokásai című kötetét. Topolya, ez a várossá terebélyesedett bácskai nagyközség, a XVIII. században települt az ország különböző vidékeiről idevándorolt magyarokkal és gyorsan megmagyarosodó szlovákokkal. 1830 után lengyel menekültek települtek le itt, és olvadtak be Topolya magyarságába. Ez a különféle eredetű népesség mégis sajátos topolyai műveltséget hozott létre, amelyet még színeztet a XVIII. és XX. században beköltöző délszlávok hatása.

Borus Rózsa könyvében három szokáscsoportot ismerttet: a jeles napok szokásait, a jeles napokhoz nem kötődő szokásokat, valamint az emberélet fordulóihoz kapcsolódó szokásokat. Mivel a szokások virágzása idején a falusi élet a gazdálkodás ritmusához jobban alkalmazkodó egyházi évhez kötődött, megkockáztatom azt a véleményt, miszerint helyesebb lett volna a jeles napokat ádventtel kezdeni, mert így együtt maradhattak volna a téli ünnepkör szokásai. A szerző az év végével kezd ugyan, de Szilveszter napjával. Vitatható, hogy a betlehemezés miért került távol a karácsonyi ünnepkörtől, hisz vallásos jellege miatt inkább oda tartozik, mint a Jeles napokhoz nem kötődő szokások cím alatt szereplő gazdasági élet szokásai mögé. Kár, hogy

az átmenet rítusait a bérmlást, a leány- és a leányavatást nem találjuk meg a kötetben még utalás formájában sem, pedig különösen az elsőnek nagy jelentősége volt Topolya népének életében.

A Topolya népszokásai olvasmányos könyv. Stílusát jól érzékelteti némely fejezetcím, mint például Fújnak a tavaszi szelek, Űzen a tél. Más fejezetek címei kevésbé költőiek, ám annál pontosabbak: Vízkeresztől húsvétig, Fagyosságentektől Mártonig, Betlehemezés. Az olvasmányos stílus már csak azért is dicsérendő, mert a szerző szülőfalujának, „a szerény földműveseknek, szorgalmas iparosoknak” akarja megmutatni „ilyenek vagyunk”, „ez a mi világunk”.

A fejezeteket alcímek tagolják. Pl. András napja, Gyermekáldás–születés. Ezek élén általában a nap, az esemény jelentőségét, általános jellemzését kapjuk, majd pedig a szokások leírását. Mivel ez utóbbiak nagy része hiedelem-alapú, jó lett volna a szöveget az adatok rendszerezése érdekében további alcímekkel tagolni. Ez ugyan ismétlésekhez vezetne, és rontaná az olvasmányosságot, de megkönnyítené az anyag tudományos használatát. Így ugyanis hol az ünnepi étrend, hol az előjelek csoportja kerül előbbre. Keverednek például a szerelmi varázslások sorában a serkentő- és a jóslótevékenységek, továbbá az egészség- és termékenységaráztalok, a tilalmak, a rontó praktikák, valamint a nem hiedelem-alapú szokások.

A könyv stílusában az objektív és a szubjektív nézőpont gyakran összemosódik. A szerző általában keveset idéz, a cselekményeket és indoklásukat legtöbbször maga fogalmazza meg. Igaz, rítusszövegeket bőven közöl, ezek mellől viszont igen hiányzik a kotta. A dallamok megjelölése nyilván megnövelte volna a kiadás költségeit. A leírásokat szerencsésen egészítik ki a szokásokról, kelleikről, forrásaikról és az adatközlőkről készült archív és mai fényképek. Kár, hogy a szerző még a legrészletesebben bemutatott dramatikus szokás, a betlehemezés ismertetésekor sem tér ki a szervezés és a betanulás módjára.

A bevezetésben a szerző közli, nem akar összehasonlító vizsgálatokat végezni, 211 jegyzetpontjában azonban az adatközlőkön, kiegészítő anyagokon kívül bizonyos összehasonlítást is végez. Topolya hagyományai a közeli katolikus magyar falvakéval és a távoli palocságéval mutatnak rokonságot. Hogy az adatokat nem minden esetben köti adatközlőkhöz, annak ilyen jellegű kiadványban oka lehet az adatközlők érzékenységének kímélése is.

Borus Rózsa nem néprajzos szakember, de népe iránti szeretete és hosszú évek óta végzett kitartó gyűjtőmunkája nagyszerű értékeket mentett meg. Ezt a munkát más nem tudta volna elvégezni. Elő-

te őszintén, természetesen végzik a falubeliek vagy a tanyasiak szokáscelemekéiket, mert ezek jó része nemcsak emlékezetben, de a gyakorlatban is él. A *Topolya népszokásai* hozzájárul ahhoz a programhoz, amelyet Greguss Ágost így fogalmazott meg: „A nemzetet saját lelkével megismertetni”.

Fehér Zoltán

Hajdú-Bihar temetőművészete

(*Kiadja a Hajdú-Bihar megyei
Tanács Műemléki Albizottsága,
Debrecen, 1980., 335 old.*)

A helyi művelődéspolitikai is igen sokat tehet a kulturális, néprajzi, műemléki értékek feltárása tekintetében. A Hajdú-Bihar megyei Tanács Műemléki Albizottságának tervszerű tevékenységére vallanak azok az igényesen megírt és szerkesztett kiadványok, amelynek legújabb kötete 1981. elején hagyta el a nyomdát. Hajdú-Bihar műemlékei, irodalmi emlékhelyei és népművészete (1972), Vásártörténet—Hídi vásár (1976), Hajdú-Bihar népi építészete (1979) címmel megjelent kötetek után nagy érdeklődésre tarthat számot a most megjelent Hajdú-Bihar temetőművészetével foglalkozó kiadvány. A kötet főszerkesztője *Szöllősi Gyula*, a sorozat felelős kiadója és szorgalmazója *dr. Angyal László* s a tanulmányok írói ismert szakemberek, vigyáztak arra, hogy a temetőművészet kérdésével a legtágabb értelemben foglalkozzanak néprajzi, társadalmi művészeti, történeti és műemlékvédelmi szempontból.

A bevezető tanulmányt *Bodrogi Tibor* írta, aki a téma nemzetközi irodalmának kiváló ismerője. Szélesebb körben tárgyalja a halál okait, a temetési formákat, a temetési szokásokat és azok eltéréseit. *Entz Géza* a Temetők, temetőkben levő művészeti emlékek védelme c. rövid tanulmányában szorgalmazza a temetőkben található értékes emlékek szervezett és módszeres védelmét. *Dankó Imre* Temetés, temetőink, a temetők művészete címmel elsősorban a hajdúsági temetők néprajzával foglalkozik. *Tárkány Szűcs Ernő* írásában jogi népszokásként elemzi a gyászhoz, a ravatalozáshoz, a búcsúztatáshoz, a nem házas személyek lakodalmához, az eltemetéshez és a torhoz fűződő alkalmakat. *Takács Béla* főleg a hajdúsági református fejfák kialakulásával, jelrendszerével, díszítőművészetével, sajnálatos pusztulásukkal foglalkozik. *Sápi Lajos*, a debreceni település kiváló kutatója, feldolgozza a temetőkterek történetét, s részletesen foglalkozik a legrégebb sírkövekkel, síremlékekkel, köztük Csokonai Vitéz Mihály védetté nyilvánított síremlékével. *Sz. Kürti Katalin* művészettörténész Temetőművészet Hajdú-Biharban című tanulmányában a megyében található minden jelentős képzőművészeti alkotást sorra vesz és illusztrál. A befejező tanulmányt *Marjai Márton* és *Bartha Elek* írták sírfeliratok, temetői költészet Hajdú-Biharban címmel. A szerzők a verses és a prózai szövegeket veszik szemügyre, s ezekre sok példát mutatnak be. Arra a megállapításra jutnak, hogy a sírfelirat átmenetet jelent a folklór és az irodalom között.

Elhanyagolt temetőink értékeire sokszor és sokan felhívták már a figyelmet. E kötet gyakorlati segítséget is kíván adni a temetők néprajzi, műemléki, művészeti, művelődéstörténeti értékeinek őrzésére és ápolására.

Dr. Szamosújvári Sándor

2763

1983 APR 27

HONISMERETI BIBLIOGRÁFIA

Alexay Zoltán: Szigetköz. Gondolat, 1982. 192 old. * fekete-fehér és 32 színes tábla.

A szerző bemutatja e sajátos Duna-sziget állapotát, növény- és állatvilágát. Foglalkozik a múlt század végi Duna-szabályozással, az itt élő emberek életével. Igyekszik bemutatni, hogy a tervezett vízi erőművek felépítésének várhatóan milyen hatása lesz a környezetre.

Andorka Rudolf: A társadalmi mobilitás változásai Magyarországon. Gondolat, 1982. 326 old.

Balassagyarmati Honismereti Híradó. Kiadja a HNF városi Bizottsága és a Honismereti Kör. 1982/1–2. 77 old.

Dr. Szabó Károly: Bgy. Komjáthy Jenő életében és költészetében, *Arató János:* Százéves a bgy.-i szakmunkásképzés, *Tóth Lajos–dr. Molnár János:* Harmincéves a Szántó Kovács János Szakközépiskola, *Hopkó Tatjana:* Ljubimov emlékezik (a várost felszabadító szovjet csapatok egyik parancsnoka), *dr. Zólyomi József:* A Palóc Múzeum történetéből, *Majdán Béla:* 90 éves a vasúti közlekedés Bgy.-on, 150 éve alakult meg a Nógrád-vármegyei Nemzeti Intézet, *Kmetty Kálmán:* A bgy.-i utcanévek c. kiadványról.

Barthas József: Puszta személynevei. Magyar Személynévi Adattárak 45. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoporthat Névutató Munkaközössége. Szerk.: *Hajdú Mihály.* Bp. 1982. 49 old.

A kiadvány értékes névtani anyagot közöl az egyik legfiatalabb moldvai csángó magyar faluból.

Bárczi Géza: A Halotti Beszéd nyelvtörténeti elemzése. Sajtó alá rendezte és szerkesztette *E. Abaffy Erzsébet* és *N. Abaffy Csilla.* Akadémiai, 1982. 200 old.

A Báthoriak kora. Szépirodalmi, 1982. 312 old. (Olcso Könyvtár)

A XVI. század hetvenes éveiben, Báthori István fejedelemmé választásával kezdődik Erdély történelmének egyik legizgalmasabb fejezete, amelyet kortárs politikusok és történészek művei idéznek ebben a kötetben.

Benedek István Gábor: Földalatti-történet. Kozmosz. 1982. 280 old.

A budapesti föld alatti villamos vasút csaknem évszázados történetéről szól ez a könyv.

Békési Élet. Kiadja a Békés megyei Tanács V. B. Művelődésügyi Osztálya és a TIT Békés megyei Szervezete. 1982/3. 412 old.

A tartalomról: *Szabó Ferenc:* A Békés megyei Levéltár 250 éves történetének fordulópontjai, *Erdész Ádám:* A Békés megyei Levéltár Táncsics Mihályra és korára vonatkozó gyűjteménye, *Farkas József:* „Várkonyi Mariska, ama földosztó Várkonyi leánya”, *Czegledi Imre:* A Mezőhegyesi Cukorgyár üzemtörténeti gyűjteménye, *Mészáros Rezső:* Néhány gondolat a dél-alföldi óriásfalvak kapcsán a kisvárosokról, *Simon Imre–Csatári Bálint:* Berettyóújfalú, *Tilkovszky Loránt:* „Kihallgatás a Kormányzó úrnál” (Részlet Bajcsy-Zsilinszky naplójából), *Pócs Éva:* A magyarországi románok néphite Diószegi Vilmos gyűjtésében (II), *Csobai Lászlóné:* Román nyelvű planétacédulák, *Szilágyi Miklós:* Folkloradatok, *Csipes Antal:* Békés megye tizedjegyzéke 1560-ban.

Bihari gyermekmondókák. Közzéteszi: *Faragó József és Fábán Imre.* Kriterion, Bukarest, 1982. 446 old.

Borsos Béla: Magyar vadászlópor-tartók. Corvina, 1982. 100 old.

A budai Egyetemi Nyomda román kiadványának dokumentumai 1780–1848. Összeállította: *Veress Endre,* válogatta, sajtó alá rendezte és bevezetővel ellátta: *Domokos Sámuel.* Akadémiai, 1982. 470 old.

Buday György–Ortutay Gyula: Nyíri és rétközi parasztnesék. Hasonmás kiadás. Európa. 1982. 296 old.

Burgenland. A népmozgalom főbb adatai községenként, 1828–1920. Statisztikai, 1981. 254 old.

Csaba utcai 16. számú Általános Iskola 1981. Bp. 44 old.

Az évkönyv az iskola fennállásának 25. évfordulójára készült.

Cselényi László: Jelen és történelem. Madách, Bratislava, 1982. 305 old.

A könyv egy része felvidéki tájakról készült riportokat, esszéket tartalmaz.

Cserépfalvi Imre: Egy könyvkiadó feljegyzései. Gondolat, 1982. 480 old.

Az izgalmas életrajz képet ad a két világháború közti időszak kulturális életéről.

Dávid Géza: A simontornyai szandzsák a XVI. században. Akadémiai, 1982. 330 old.

Debreceni Szemle. Az MSZMP városi Bizottságának Társadalompolitikai kiadványa. 1982/1. 208 old.

A tartalomról: *Tóth Gábor*: Várospolitikai küzdelmek Debrecenben (1934–1935), *Ónosi László*: A balmazújvárosi csendőrsortútz, *Szűcs Ernő*: Az iparosodás és a városiasodása Debrecenben (1850–1975), *Radnai Pál*: A városfejlesztés jelene és jövője Debrecenben, *Dobos György*: Winter Ödön és a vasutas munkás-mozgalom, *Tóth Pál Péter*: Dokumentumok a Márciusi Front történetéhez, *Bényei Miklós*: A helytörténeti-honismereti irodalom hasznosítása H-B. megyében, *Mojzesné Székely Katalin*: Erdei szerepe a magyar szociológiai fejlődésében a 40-es évek első felében.

Emlékek, képek a csanyiki KISZ-iskoláról. Szerk: *Simon Lászlóné, Páczelt Istvánné*. Kiadja a Ságvári Endre KISZ-vezetőképző Iskola. Miskolc, 1981. 46 old.

Emlékkönyv a Túrkevei Múzeum fennállásának harmincadik évfordulójára Szerk: *Dankó Imre*. Kiadja a Finta Múzeum, 1981. 328 old.

Győrffy Lajos: A Túrkevei Finta Múzeum története, *Selmecei László*: A kétpói honfoglalás kori lelet, *Csorba Csaba*: A tatárjárás és a kunok magyarországi betelepítése, *Győrffy György*: A jászok megtelepedése, *Ács Zoltán*: Jobbágyzókés Szabolcs megyéből Túrkevére a XVIII. század első felében, *Balassa Iván*: A marokszedő az aratócsapatban, *Szilágyi Miklós*: A túrkevei kocsmabérletek a XVIII. század második felében, *Paládi-Kovács Attila*: „Keleti hozadék” a magyar pásztorkultúrában, *Hagymásy Sándor*: Legeltető állattartás Túrkevéen, *Szabó László*: A heverő gulya legeltetési rendje a nagyrévi Mentetlen-réten, *Bereczki Ibolya*: Pásztorkutyatartás a Tiszazugban, *Barna Gábor*: Nagykunsági adatok a népi állatorvosláshoz, *Szilágyi Károly*: Túrkeve mezőgazdasága a szocializmus útján, *Dobrossy István*: A termelőszövetkezetek történetének néprajzi szempontú feldolgozása-

hoz, *Barabás Jenő*: A lakóház fejlődése Túrkevéen és környékén, *Voigt Vilmos*: Egy falu kommunikációs rendszeréről, *Ujváry Zoltán*: A korteskedés a néphagyományban, *Katona Imre*: A tiszai epikus néphagyomány tréfás műfajai, *Péter László*: Finta Sándor és Vasvári Ödön, *Fehérvári Béla*: Egy évtizedes kisközösség, a Kevi Kör, *Győrffy Lajos*: A Nibelungok útján, *Dankó Imre*: Paraszti íróktól a népi írókig – parasztirodalomtól a népi irodalomig, Kupa Árpád és Saskai Mihály példáján.

Erdész József: Tiszafüred és Vidéke Általános Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet története, 1945–1980. 1981. 193 old.

Gerő János: Vallomás a szülőföldről. Tánács. 1982. 208 old.

Derecskének és környékének múltjáról, jelenéről és jövőjéről szóló írásokat tartalmaz ez a kötet.

Görömbei András: A csehszlovákiai magyar irodalom 1945–1980. Akadémiai, 1982. 440 old.

Hagyomány és kreativitás 1–3. Szerk: *Zelnik József*. Kiadja a Népművészeti és Közművelődési Információs és Módszertani Központ, Bp. 1982. 33, 113, 180 old.

A három kötet tartalma: Magyar paraszti gyermeknevelés (archív fotókkal), Oktatás-művészet-folklórjáték, Kreativitás és hagyomány (szöveggyűjtemény).

Hársfalvi Péter: Az önkormányzat Nyíregyházán a XVIII–XIX. században. Akadémiai, 1982. 169 old.

Homolya István: Bakfark. Zeneműkiadó, 1982. 232 old.

A XVI. századi lantművész és zeneszerző életútja, művészi tevékenysége és jelentősége az európai zene történetében.

A községek főbb adatai. Statisztikai, 1982. 900 old.

Hosszú időre visszatekintve ismerteti a kiadvány a népszámlálások főbb eredményeit, majd az 1980. évi népszámlálás alapján a demográfiai, foglalkozási, család és háztartás, valamint a lakáshelyzet ismertetése következik, témánként és községenként is.

Kenéz Gyözőné: A termelőszövetkezeti dolgozók iskolázottságáról. Szövetkezeti Kutató Intézet kiadványa. 1981. 42 old.

Kerényi György: Magyar énekes népszokások. Gondolat, 1982. 210 old.

A gyermekjátékoktól a jeles napokig, a siratók-

tól a hétköznapiak dalaiig sorakoztatja fel és magyarázza meg a magyar nép alkalomhoz kötött énekeit, s velük együtt magukat az ünnepeket, alkalmakat és szokásokat is.

Kiss Attila: Baranya megye X–XI. századi sírleletei. Akadémiai, 1982. 440 old.

A Magyarország honfoglalás és kora Árpád kori temetőinek leletanyaga címmel most induló sorozat célja, hogy a korszak régészeti forrásanyagának egységes elképzelés szerinti közzététele.

Kiss Lajos: Lőrincréve népzeneje. Zeneműkiadó, 1982. 260 old.

Karsai Zsigmond népművész és családja dalkészlete alapján mutatja be a szerző az erdélyi település dalait és táncait.

Kiss László: Magyarország ipari műemlékei. Kiadja az Országos Műszaki Múzeum, Bp. 1982. 237 old.

A Kner Nyomda kiadványainak tükrében 1882–1944. I–II. Összeállította: *Lévay Botondné és Haimann György*. Akadémiai, 1982. 312 és 380 old.

Kodály-méreg 1982. Szerk.: *Breuer János*. Gondolat, 1982. 510 old.

A tanulmánykötet olyan adalékokat gyűjt össze Kodály életművéről, amelyek egyébként többnyire nehezen hozzáférhetőek.

Kovács András: Vallomás a székely szombatosok perében. Kriterion, Szépirodalmi, 1982. 274 old.

Az unitárius valláshoz kapcsolódó szombatos „szidózó” szekta sorsát kíséri nyomon.

Lencsés Ferenc: Mezőgazdasági idénymunkások a negyvenes években. Akadémiai, 1982. 180 old.

A Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle repertórium 1894–1906. Összeállította: *Hernádi László Mihály*. Kiadja a KSH és az MTA Történettudományi Intézete, Bp. 1982. 260 old.

Magyarországi humanisták. Szépirodalmi, 1982. 1416 oldal.

Válogatás a XV–XVI. századi magyarországi humanisták: Janus Pannonius és még ötven szerző műveiből.

Mares Valéria: A Diósgyőri Papírgyár kétszáz éve. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Bp. 1982. 191 old.

Matolesi János: Állattartás őseink korában. Gondolat, 1982. 127 old.

Mező András: A magyar hivatos helységnévadás. Akadémiai, 1982. 410 old.

Mészöly Gedeon: Népünk és nyelvünk. Válogatta: *Szathmári István*. Gondolat, 1982. 610 old.

Mit kell tudni Magyarországról? Kossuth, 1982. 240 old.

Magyarország földrajzi adottságait, történelmét, gazdaságát a múlt és a jelen kulturális és művészeti értékeit, a sportéletet mutatja be.

Nagy József: A Heves megyei munkásmozgalom kialakulása 1890–1914. Kiadja a Szakszervezetek Heves megyei Tanácsa. Bp., Népszava. 1982. 130 old.

Natura. Környezet- és természetvédelmi évkönyv. Kiadja a Békés megyei Tanácsa Településfejlesztési és Környezetvédelmi Bizottsága, valamint a Megyei Tudományos Koordinációs Szakbizottság, Békéscsaba, 1981/4. 213 old. és 40 kép.

Új címmel, gazdagodott tartalommal, de a korábbihoz hasonló célkitűzéssel jelenik meg ezután a Békés megyei Természetvédelmi Évkönyv.

Péter Katalin: 400 éve született Bethlen Gábor. TIT 1980. 45 old.

Póka-Pivny Aladár: Az amerikai függetlenségi háború magyar hőse. Zrínyi, 1982. 177 old.

Kovács Mihály élete, 1724–1779.

Ráday Pál, 1677–1733. Szerk.: *Esze Tamás*. Kiadja: a Ref. Zsinat Iroda, 1980. 461 old.

Előadások és tanulmányok születésének 300. évfordulója alkalmából.

Romsics Ignác: Ellenforradalom és konszolidáció. Magyar História. Gondolat, 1982. 281 old.

A Horthy-rendszer első tíz éve.

Schopper Tibor: Őrség. Corvina, 1982. 80 tábla
Részben színes fényképalbum.

Somogyi honismereti híradó. Kiadja a Somogy megyei Tanács V. B. Művelődésügyi Osztálya és a Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár, Kaposvár. 1982/1., 151 old.

A marcali szám tartalmából: *Móricz Béla* Marcali múltjával foglalkozó kéziratáról és kéziratából, *Bősze Gábor:* Az utolsó koppányi aga, Marcali jobbágyok panaszlevelei 1802-ből, *Gál József és Kozma Andor:* Petőfi Marcaliban, *Molnár Istvánné:* Fonyód történetéből, *Belovác József:* Az őreglaki iparos és polgári olvasókör megalakulásáról, *Bokor Zsuzsa–Németh Etza:* A polgári iskola építése

Marcaliban (1928), *Mészáros Györgyné*: Francia hadifoglyok Balatonbogláron a II. világháború idején, *Frang József*: Könyvtárak születése Marcaliban és környékén, *Jeli József*: A lengyeltóti rendőrőrs megalakulásáról (1945), *Hársházi Mária*: Hiedelmek Niklán, *Simon József*: Balatonszentgyörgyi szokások, *Rumszauer János*: A marcali járás természeti értékeiről, *Grebenics István*: Az erdei munkákkal kapcsolatos szokások, továbbá számos írás a járás honismereti szakköréről.

Somogy Megye Múltjából. Levéltári Évkönyv 13. Szerk.: *Kanyar József*. Kaposvár, 1982. 448 old.

Komjáthy Miklós: A somogyi konvent II. Ulászló-kori oklevelei az OL-ban (10.), *Borsa Iván*: Somogy középkori alispánjai, *Prokopp Gyula*: Oláh Miklós Szigetvárt védő tisztje, *Kanyar József*: Tankönyvek és pedagógiai kézikönyvek Dél-Dunántúl népiskoláiban a XVIII–XIX. században, *Boros Dezső*: A Festetics-levéltárnak a csurgói iskolára és Csokonai tanárságára vonatkozó iratai (1797–1800), *Andrássy Antal*: Noszlopy Gáspár illegális évei (1849–1853), *Dobai András*: Somogy megye középszintű igazgatása a neoabszolutizmus időszakában (1849–1859), *Erdősi Ferenc*: Somogy megye közlekedési hálózatának kialakulása a XIX–XX. században (3), *Király István*: A Somogy megyei lötenyésztes, *Kelemen Elemér*: A Dunántúl népoktatása (1867–1900) *Király István Szaboles*: A mezőgazdaság gépesítésének kezdetei Somogyban (2), *Hajdú Zoltán*: Somogy megye vonzáskörzet rendszere az 1920-as évek elején, *Tilkovszky Lóránt*: Harc a magyarországi német mozgalom külföldről támogatott náci irányzata ellen (1935–1936) (2), *Szili Ferenc*: Délkelet-Dunántúl cukorrépa-termesztése és a Kaposvári Cukorgyár (1929–1944) (4).

Stefka István. Hol a haza? Szépirodalmi, 1982. 320 old.

A riportkötet írásai bemutatják a magyarországi nemzetiségek felszabadulás utáni sorsát – tények, adatok, dokumentumok segítségével.

Szabóky Zsolt – Száraz György: Budapest. Corvina, 1982. 177 old.

Szabó László: A nagy temető: Przemysl ostroma, 1914–1915. Kossuth, 1982. 162 old.

Szabó T. Attila: Nyelv és irodalom. Kriterion, Szépirodalmi, 1982. 628 old.

A szerző irodalomtörténeti és nyelvészeti tanulmányaiból és cikkeiből összeállított gyűjteményes kiadás 5. kötete.

Szakolczay Lajos: Dunának, Oltnak. Szépirodalmi, 1982. 424 old.

Tanulmányok és kritikák a határokon túli magyar irodalomról.

Takáts Sándor: Régi magyar nagyasszonyok. Szépirodalmi, 1982. 360 old.

A szerző elfeledett dokumentumok alapján rajzolja meg egy-egy nagyasszonyunk portéját. Sok mindent megtudunk a XVI–XVII. század szokásairól, a nemeslányok neveléséről, a háztartásról, az otthoni munkálkodásokról.

Tarisznyás Márton: Gyergyó történeti néprajza. Kriterion Szépirodalmi, 1982. 284 old.

A gyűjtőgető gazdálkodás hagyományai, Gyergyószentmiklós és környéke határhasználatáról. Az állati termékek hasznosítása Gyergyóban, A vízhasználat és a vízimolnársg gyergyói emlékei, A deszkametszés múltjából, gyergyói adatok néhány szakosított foglalkozás ismeretéhez, gyergyói szekererek, tutajosok, vásárosok, Gyergyószentmiklós településnéprajzához, gyergyószentmiklói adatok az erdélyi örménység történeti néprajzához, Gyergyó egykori népeleteről. A nemrég elhunyt szerző tanulmánykötetéhez *dr. Kós Károly írt előszót.*

Thirring Lajos: Az 1941. évi népszámlálás. KSH és MOL. 1981. 142 old.

A népszámlálás története és jellemzése.

Tóth Gábor: Ellenzéki politikai mozgalmak a Tiszántúlon a harmincas években. Akadémiai, 1982. 303 old.

Turczel Lajos: Hiányzó fejezetek. Madách, Bratislava, 1982. 326 old.

Tanulmányok a két világháború közötti csehszlovákiai magyar irodalomról és sajtóról.

Tüskés Tibor: Siklós és vidéke. Kiadja a Baranya megyei Idegenforgalmi Hivatal. Panoráma, 1982. 112 old. (2. kiadás)

Varga János: Helyét kereső Magyarország. Akadémiai, 1982. 190 old.

A XIX. század derekán kialakult magyar liberalizmus eszméjével foglalkozik.

A városok főbb adatai. Statisztikai, 1982. 940 old.

Az 1980. évi népszámlálás városokra vonatkozó fontosabb demográfiai, foglalkozási, háztartási valamint lakásadata.

Villányi Péter: Galgamácsa mai család- és ragadványnevei. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névutató Munkaközössége. Magyar személynévi adattárak 41. 1981. 68 old.

A viszneki Béke Tsz három évtizede. Összeáll.: *Gyulai György*. 1981. 28 old.

Zolnay László: Az elátkozott Buda – Buda aranykora. Magvető, 1982. 608 old.

Négy évtizedes régészeti kutatásainak összefoglalásaként a szerző feleleveníti a középkori város történeteit és emlékeit: urakat, parasztokat, mestereket, tudósokat, szolgákat – munkájuk közben és a magánéletben.

Steindl Imre (1839–1902)

Zemplén Géza (1883–1956)

Zipernowsky Károly (1853–1942)

Sztoczek József (1819–1890)

Ára: 6 Ft

1982/6
HONISMERET

A süvétei (Šivetice) román kori keretemplom